

ЗАТВЕРДЖЕНО
Указом Президента України
від 10 грудня 2008 року № 1153
(в редакції Указу Президента України
від 2025 року №)

ПОЛОЖЕННЯ
про проходження громадянами України військової
служби у Збройних Силах України та Державній
спеціальній службі транспорту

РОЗДІЛ І.
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Загальні положення

1. Цим Положенням визначається порядок проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту і регулюються питання, пов'язані з виконання громадянами України військового обов'язку в запасі.

Це Положення застосовується також до відносин, що виникають у зв'язку з проходженням у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту кадрової військової служби особами офіцерського складу до їх переходу в установленому порядку на військову службу за контрактом або звільнення з військової служби.

Визначення основних термінів

2. У цьому Положенні терміни вживаються в такому значенні:

Атестація — це процес оцінювання професійних компетентностей, рівня розвитку індивідуальних якостей військовослужбовця для прийняття відповідних кадрових рішень щодо присвоєння військового звання;

вища посада — посада, за якою штатом передбачається вища штатно-посадова категорія, а за умови рівних штатно-посадових категорій — більший посадовий оклад (вищий тарифний розряд);

ДОКУМЕНТ СЕДО
Сертифікат 3F1FC22062171FDF040000000EDC0000421D0300
Підписувач Шмигаль Денис Анатолійович
Дійсний з 18.07.2025 0:00:00 по 17.07.2027 23:59:59

Міністерство оборони України

220/139 від 05.01.2026 09:48

військово-облікова спеціальність — категорія військового обліку, яка визначає для військовослужбовців, резервістів і військовозобов'язаних військову спеціальність (спеціалізацію) та/або належність до виду (роду) військ (сил);

додаток до контракту про проходження військової служби — невід'ємна частина контракту про проходження військової служби, в якому зазначаються варіативні умови контракту, які можуть (за необхідності) уточнюватись в залежності від зміни індивідуальних умов проходження військової служби;

документи персонального обліку — це документи, в яких зазначаються персональні відомості військовослужбовця, зокрема, відображається проходження військової служби від її початку до звільнення, біографічна та інша інформація, що об'єктивно характеризує військовослужбовця;

змінний склад вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, наукових установ — військовослужбовці, які здобувають фахову передвищу, вищу та професійну військову освіту (проходять підготовку) та займають посади “курсант”, “слухач”, “ад'юнкт”, “докторант”;

комплектування Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту особовим складом — комплекс заходів, які організуються і здійснюються командувачами (командирами, начальниками) усіх рівнів, спрямований на якісне, планомірне та гарантоване забезпечення Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту навченим особовим складом;

контракт про направлення за кордон — письмова угода, що підписується військовослужбовцем, який призначається на добровільній основі на посаду у підрозділі, що направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, з одного боку, та Міністерством оборони України, з іншого боку, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військовослужбовцем військової служби у складі такого підрозділу;

контракт про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту — письмова угода, що укладається між громадянином України та державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України в особі відповідного командира (начальника), в якому зазначаються зобов'язання сторін (права, обов'язки і відповідальність, зокрема матеріальна), строк його дії та умови укладення контракту, його розірвання (припинення);

контракт про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту курсантами вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти та закладу фахової передвищої військової освіти — письмова угода, що укладається між громадянином і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України в особі відповідного начальника, для встановлення правових відносин між сторонами під час навчання, в якому зазначаються зобов'язання сторін (права, обов'язки і відповідальність, зокрема матеріальна), строк його дії та умови укладення контракту, його розірвання (припинення);

нижча посада — посада, за якою штатом (штатним розписом) передбачається нижча штатно-посадова категорія, а за умови рівних штатно-посадових категорій — менший посадовий оклад (нижчий тарифний розряд);

освітня кваліфікація — визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність установлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання (компетентностей);

оцінювання — процес оцінки професійних компетентностей та рівня розвитку індивідуальних якостей військовослужбовця для визначення відповідності військовослужбовця займаній посаді протягом визначеного періоду військової служби і перспектив подальшого проходження військової служби, формування рейтингових списків для просування по службі, планування призначення військовослужбовців на посади, прийняття відповідних рішень щодо присвоєння військових звань, призначення на посаду та звільнення з посади;

перепідготовка — процес професійного навчання з метою оволодіння іншою (іншими) спеціальністю (спеціалізаціями);

персонал — особовий склад Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та резервісти, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту;

підвищення кваліфікації — процес набуття нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності;

підготовка — процес формування та розвитку необхідних для виконання службових обов'язків знань, умінь та навичок, удосконалення професійних якостей відповідно до потреб та завдань Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту;

професійна кваліфікація (повна професійна кваліфікація) — визнана або присвоєна/підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та/або результатів навчання, що дає змогу виконувати службові обов'язки;

рейтинг — індивідуальний кількісний показник, який визначає позицію військовослужбовця по відношенню до інших військовослужбовців, складений за результатами їх оцінювання;

рівнозначні посади — посади, які штатом (штатним розписом) передбачають однакові штатно-посадові категорії та однаковий посадовий оклад (тарифний розряд);

ротація (посадова) військовослужбовця — процес планового призначення військовослужбовця на рівнозначну посаду з метою підвищення рівня розвитку його професійних компетентностей, мотивації, запобігання корупції, більш доцільного службового використання, заміни військовослужбовців в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами;

служба персоналу — структурний підрозділ центрального органу виконавчої влади, органу військового управління, органу управління, з'єднання, військової частини, вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти, військового ліцею, установи або організації (посадова особа, на яку покладено завдання роботи з персоналом, де штатом не передбачено відповідного органу або окремої штатної посади) в силах оборони України, призначений для формування та реалізації військової кадрової політики (політики людського капіталу), їх комплектування особовим складом у мирний час, а також військовозобов'язаними та резервістами в особливий період, ведення обліку, проведення організаційно-штатної роботи, забезпечення проходження військової служби (трудової діяльності) громадянами України, іноземцями та особами без громадянства відповідно до законодавства України;

управління службовою кар'єрою — діяльність командирів (начальників) та служб персоналу щодо цілеспрямованої побудови службової кар'єри військовослужбовця, виконання взаємопов'язаних процесів, які здійснюються командирами (начальниками) та службами персоналу з індивідуального планування його службової кар'єри;

штат (штатний розпис) органу військового управління, військової частини (корабля), вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти та закладу фахової

передвищої військової освіти, установи та організації — документ, що визначає її склад, організаційну структуру, посади, чисельність особового складу і кількість основного озброєння та військової техніки, для обслуговування яких необхідні штатні обслуги (екіпажі) особового складу;

штатно-посадова категорія — військове звання, що передбачене штатом (штатний розпис) для відповідної військової посади. Для посад змінного складу штатно-посадова категорія не встановлюється.

3. Комплектування Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту особовим складом включає:

визначення потреби в особовому складі;

планування особового складу;

призов (направлення) та прийняття громадян України на військову службу;

підготовку військовослужбовців;

призначення особового складу на посади.

Комплектування Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту здійснюється:

у добровільному порядку прийняття громадян України на військову службу за контрактом;

за направленням громадян України на військову службу;

за призовом громадян України на військову службу.

Громадяни України (далі — громадяни), які проходять військову службу у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту у добровільному порядку (за контрактом), за направленням або за призовом, є військовослужбовцями.

У добровільному порядку громадяни проходять:

військову службу за контрактом осіб рядового складу;

військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

військову службу (навчання) за контрактом курсантів у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти.

З громадянами, які у добровільному порядку приймаються на військову службу, укладається контракт про проходження військової служби у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту (далі — контракт про проходження військової служби) згідно з додатком 1 або контракт про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту курсантами вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти (далі — контракт про навчання) згідно з додатком 2.

За направленням громадяни проходять базову військову службу.

За призовом громадяни проходять:

військову службу за призовом осіб офіцерського складу;

військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;

військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

4. Громадяни, які приймаються на військову службу за контрактом до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту (далі — військова служба за контрактом), направляються або призиваються на військову службу, обов'язково проходять медичний огляд, крім випадків, передбачених Законом України “Про військовий обов'язок і військову службу”.

Порядок проходження медичного огляду затверджується Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я.

Громадяни, які прийняті на військову службу за контрактом, направлені або призвані на військову службу, а також приписані до військової частини військовозобов'язані, які раніше не склали Військову присягу, складають Військову присягу на вірність Українському народові (далі — Військова присяга) в порядку, визначеному Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України.

5. Загальний строк військової служби військовослужбовця включає весь час перебування його на військовій службі з урахуванням випадків,

передбачених пунктом 27 цього Положення, а для військовослужбовців, які є співробітниками кадрового складу розвідувального органу Міністерства оборони України також випадки, визначені частиною другою статті 40 Закону України “Про розвідку”.

6. Встановлення, зміна або припинення правових відносин з військовослужбовцями, зокрема, присвоєння та позбавлення військового звання, пониження та поновлення у військовому званні, призначення на посади та звільнення з посад, звільнення з військової служби, залишення на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, направлення за кордон та до інших військових формувань, укладення та припинення (розірвання) контракту, продовження його строку, призупинення/продовження контракту та військової служби, зарахування у розпорядження відповідних командирів (начальників), прикомандирування військовослужбовців до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад із залишенням їх на військовій службі та відрядження до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти тощо, оформлюються письмовими наказами по особовому складу у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

7. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, можуть бути направлені за кордон самостійно або у складі військових підрозділів для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як національний контингент, як національний персонал, що не входить до складу національного контингенту, до багатонаціональних органів військового управління, до закордонних дипломатичних установ України та міжнародних організацій.

Військовослужбовці (крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу) можуть бути направлені за кордон самостійно або у складі військових підрозділів для здобуття фахової передвищої, вищої або професійної військової освіти, а також підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації та в інших цілях, передбачених законодавством.

8. Військовослужбовці (крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу) можуть бути відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі.

Порядок прикомандирування військовослужбовців до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад із залишенням їх на військовій службі

9. Військовослужбовці відповідно до законодавства можуть бути прикомандировані до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад із залишенням їх на військовій службі.

Прикомандирування військовослужбовців, які є депутатами Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад, оформлюється наказами Міністра оборони України на підставі офіційно оприлюднених результатів виборів народних депутатів України або на підставі рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної територіальної виборчої комісії про обрання їх на виборну посаду, на якій вони працюють на постійній основі.

10. Після закінчення строку або дострокового припинення депутатських повноважень такі військовослужбовці направляються у розпорядження Міністерства оборони України для подальшого проходження військової служби на попередній або за їх згодою іншій рівнозначній посаді з приписом (супровідним листом) та розпорядженням про звільнення з посади.

Порядок направлення військовослужбовців для проходження військової служби до інших утворених відповідно до законів України військових формувань

11. Військовослужбовці можуть бути направлені для проходження військової служби до інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення (далі — інші військові формування) з виключенням їх зі списків особового складу Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, а військовослужбовці інших військових формувань можуть бути прийняті на військову службу до Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту із зарахуванням їх до списків особового складу Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту.

12. У разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад в інших військових формуваннях керівники цих військових формувань письмово повідомляють Міністерство оборони України про основні характеристики військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття зазначених

посад – у мирний час та під час дії особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану).

Добір військовослужбовців для направлення до інших військових формувань здійснюється разом з Міністерством оборони України на підставі запитів керівників відповідних військових формувань.

Направлення військовослужбовців зі Збройних Сил України до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України здійснюється за їх згодою та оформляється:

на осіб офіцерського складу – наказами Міністра оборони України;

на осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу – наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України, наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України;

на осіб офіцерського складу, осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу із числа співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України — наказами керівника розвідувального органу Міністерства оборони України.

У разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад у Збройних Силах України/Державній спеціальній служби транспорту керівники інших військових формувань письмово повідомляються про основні характеристики військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття зазначених посад.

Інформація про основні характеристики військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття вакантних посад у Збройних Силах України (військові звання, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності), займані посади військовослужбовців, які розглядаються кандидатами для направлення до Збройних Сил України) оформлюються запитом: керівника служби персоналу Міністерства оборони України – стосовно кандидатів для заміщення зазначених посад апарату Міністерства оборони України та частин безпосереднього підпорядкування Міністерству оборони України; керівника служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України – стосовно кандидатів для заміщення зазначених посад у Збройних Силах України.

Добір військовослужбовців для направлення до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту здійснюється відповідними військовими формуваннями разом з Міністерством оборони

України на підставі запитів керівників служб персоналу Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України.

Прийняття військовослужбовців з інших військових формувань до Збройних Сил України із зарахуванням до списків особового складу Збройних Сил України оформляється:

на осіб офіцерського складу – наказами Міністра оборони України;

на осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу – наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України, наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України.

на осіб, рядового складу, сержантського і старшинського складу, офіцерського складу – наказами Голови Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту.

13. У разі потреби підготовки фахівців за напрямками чи спеціальностями, за якими підготовка у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України не проводиться, особи офіцерського складу можуть направлятись наказами Міністра оборони України на навчання до вищих військових навчальних закладів інших військових формувань, без виключення із списків особового складу Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту.

Відображення проходження військової служби в документах персонального обліку військовослужбовця

14. Належність військовослужбовця до військової служби підтверджується військово-обліковим документом, форма якого, порядок оформлення (створення) та видачі встановлюються Міністерством оборони України.

15. Проходження військової служби військовослужбовцем відображається в його документах персонального обліку.

Порядок обліку військовослужбовців, форми і призначення документів персонального обліку, порядок їх складання і ведення визначаються Міністерством оборони України.

Права командирів (начальників) щодо видання наказів по особовому складу та наказів по стройовій частині про встановлення, зміну, призупинення або припинення правових відносин з громадянами

16. Право видавати накази по особовому складу надається командирам, командувачам, начальникам, керівникам (далі — командири

(начальники) органів військового управління, з'єднань, військових частин, установ, організацій, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, які утримуються на окремих штатах (далі — військові частини), за посадами яких штатом (штатним розписом) (далі — штат) передбачено військове звання підполковника (капітана 2 рангу) і вище, а також керівникам служб персоналу Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та видів Збройних Сил України.

Право видавати накази по стройовій частині надається командирам (начальникам) військових частин, які утримуються на окремому штаті.

Продовження дії контрактів із військовослужбовцями, які звільняються з військової служби, затвердження військовослужбовців на посади за мобілізаційним планом, поновлення на військовій службі оформлюється наказами по стройовій частині.

Порядок підготовки та видання наказів по особовому складу та наказів по стройовій частині встановлюється Міністерством оборони України.

Порядок і умови призупинення та продовження військової служби

17. Для військовослужбовця, який самовільно залишив військову частину або місце служби, дезертирував із Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту або добровільно здався в полон, військова служба призупиняється відповідно до частини другої статті 24 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Військова служба для такого військовослужбовця призупиняється з дня внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань на підставі заяви, повідомлення командира (начальника) військової частини про вчинене кримінальне правопорушення, що подані відповідно до частини п’ятої статті 77 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України та/або заяви, повідомлення начальника відповідного органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про вчинене кримінальне правопорушення. Підставою для видання наказу про призупинення військової служби є отримання військовою частиною письмового повідомлення правоохоронного органу про внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального правопорушення (витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань).

18. Військовослужбовці, військову службу яким призупинено, звільняються з посад та вважаються такими, що не виконують (не несуть)

обов'язків військової служби. Контракт про проходження військової служби (контракт про навчання), а також виплата грошового забезпечення та здійснення продовольчого, речового, інших видів забезпечення таким військовослужбовцям призупиняються.

Час призупинення військової служби військовослужбовцям не зараховується до строку військової служби, вислуги у військовому званні та до вислуги років для виплати надбавки за вислугу років і призначення пенсії. На таких військовослужбовців не поширюються пільги та соціальні гарантії, встановлені законодавством для військовослужбовців.

Призупинення військової служби (дії контракту) та звільнення з посад військовослужбовців, військову службу яким призупинено, здійснюється наказами командирів військових частин, а військовослужбовців, призначених на посади Президентом України, здійснюється Міністром оборони України.

Облік військовослужбовців, військову службу яким призупинено, здійснюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

19. У разі прибуття до місця служби військовослужбовця, військову службу якого призупинено, командир (начальник) військової частини з'ясовує підстави його відсутності і негайно інформує про це орган досудового розслідування та орган управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, у зоні діяльності якого військова частина виконує завдання за призначенням. Командування військової частини або орган управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України здійснює супроводження військовослужбовця до органу досудового розслідування.

20. Військовослужбовці, військову службу яким призупинено та стосовно яких обвинувальні вирокі суду набрали законної сили, підлягають звільненню з військової служби відповідно до пункту "г" частини другої, пункту "г" частини третьої, підпункту "д" пункту 1, підпункту "в" пункту 2 частини четвертої, підпункту "е" пункту 1, підпункту "е" пункту 2, підпункту "в" пункту 3 частини п'ятої та підпункту "е" пункту 1, підпункту "д" пункту 2, підпункту "в" пункту 3 частини шостої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", крім військовослужбовців, яким вирок суду визначено міру покарання у виді службового обмеження, арешту з відбуттям на гауптвахті або триманням у дисциплінарному батальйоні.

Для військовослужбовців, яким обвинувальним вирок суду, що набрав законної сили, призначено кримінальне покарання у виді службового обмеження, арешту з відбуттям на гауптвахті або триманням у дисциплінарному батальйоні, з дня початку відбування такого покарання

військова служба та дія контракту продовжуються, поновлюються виплата грошового забезпечення і здійснення продовольчого, речового, інших видів забезпечення, пільги та соціальні гарантії, встановлені законодавством.

Військовослужбовці, яким судовим рішенням, що набрало законної сили, призначено кримінальне покарання у виді штрафу, яких звільнено від кримінальної відповідальності на підставах, передбачених статтями 47 — 49 Кримінального кодексу України, а також яких звільнено від відбування покарання на підставі амністії, підлягають звільненню з військової служби відповідно до підпункту “г” пункту 1 частини четвертої, підпункту “д” пунктів 1 і 2 частини п’ятої та підпункту “д” пункту 1, підпункту “г” пункту 2 частини шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, крім випадків, передбачених цим Законом.

Звільнення військовослужбовців, військову службу яким призупинено, з військової служби здійснюється командирами (начальниками) військових частин наказами по особовому складу, крім військовослужбовців у військових званнях генерала (адмірала) та прирівняних до них згідно із пунктом 3 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військовому званні — Президентом України.

Під час проведення мобілізації та/або воєнного стану для військовослужбовців, яким судовим рішенням, що набрало законної сили, призначено кримінальне покарання у виді штрафу, яких звільнено від кримінальної відповідальності на підставах, передбачених статтями 47, 48, 49 Кримінального кодексу України, звільнено від відбування покарання на підставі амністії, а також яких звільнено від відбування покарання з випробуванням, з дня прибуття їх до військових частин (місць проходження військової служби) військова служба та дія контракту продовжуються, поновлюються виплата грошового забезпечення і здійснення продовольчого, речового, інших видів забезпечення, пільги та соціальні гарантії, встановлені законодавством.

21. Для військовослужбовців, стосовно яких судом винесено виправдувальний вирок, що набрав законної сили, або стосовно яких закрито кримінальне провадження відповідно до пунктів 1—3 частини першої статті 284 Кримінального процесуального кодексу України, військова служба та дія контракту продовжуються. У такому разі строк призупинення військової служби зараховується до вислуги років для виплати надбавки за вислугу років і призначення пенсії, а також до строку вислуги років для присвоєння чергового військового звання, та

поновлюються пільги і соціальні гарантії, встановлені законодавством для військовослужбовців.

За весь час необґрунтованого призупинення військової служби таким військовослужбовцям виплачується недоотримане грошове забезпечення та здійснюються розрахунки за недоотримані продовольче, речове та інші види матеріального забезпечення.

22. Військовослужбовець, який під час воєнного стану вперше вчинив кримінальне правопорушення, передбачене статтями 407, 408 Кримінального кодексу України, у разі добровільного звернення із клопотанням до слідчого, прокурора, суду про намір повернутися до військової частини, яку цей військовослужбовець самовільно залишив, або до іншої військової частини для продовження проходження військової служби може бути звільнений від кримінальної відповідальності в порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством.

Перелік військових частин, командири (начальники) яких можуть надавати такому військовослужбовцю, слідчому, прокурору або суду письмову згоду про можливість продовження ним військової служби, визначається Міністерством оборони України. Право надання зазначеної письмової згоди також має командир (начальник) військової частини, в якій військовослужбовець проходив військову службу під час вчинення кримінального правопорушення, передбаченого статтями 407, 408 Кримінального кодексу України.

За результатами розгляду питання про можливість надання письмової згоди командир (начальник) надає слідчому, прокурору або судді письмову згоду про можливість продовження військової служби або повідомляє про відмову у наданні такої згоди. Про прийняте рішення командир (начальник) також інформує військовослужбовця та відповідний орган управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

У разі відсутності повноважень щодо призначення на посаду військовослужбовця командир (начальник) військової частини порушує клопотання щодо отримання дозволу про надання письмової згоди безпосередньо перед посадовою особою, яка має право призначення на таку посаду.

Командир (начальник) військової частини у разі надання письмової згоди про можливість продовження військової служби відповідним військовослужбовцем організовує супроводження розгляду слідчим, прокурором або судом клопотання такого військовослужбовця.

У разі закриття судом кримінального провадження та звільнення військовослужбовця від кримінальної відповідальності у порядку,

передбаченому частиною п'ятою статті 401 Кримінального кодексу України, командир (начальник) визначеної судом військової частини в день прибуття такого військовослужбовця до військової частини невідкладно видає наказ про зарахування такого військовослужбовця до списків особового складу військової частини та на продовольче забезпечення, про що інформує відповідний орган управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Військовослужбовець, стосовно якого судом постановлено ухвалу про закриття кримінального провадження та звільнення від кримінальної відповідальності на підставі, передбаченій частиною п'ятою статті 401 Кримінального кодексу України, зобов'язаний невідкладно, але не пізніше трьох діб після набрання такою ухвалою законної сили прибути до військової частини, зазначеної в ухвалі суду, для продовження проходження військової служби.

На підставі ухвали суду та наказу по стройовій частині про зарахування військовослужбовця, звільненого судом від кримінальної відповідальності, до списків особового складу військової частини командир (начальник) цієї військової частини у межах встановлених законом трьох діб після набрання такою ухвалою законної сили видає наказ по особовому складу про продовження такому військовослужбовцю військової служби (дії контракту), призначення такого військовослужбовця на посаду з дня його прибуття до військової частини, але не пізніше дня набрання ухвалою суду законної сили.

У разі відсутності повноважень командира (начальника) військової частини щодо призначення на посаду військовослужбовця, звільненого судом від кримінальної відповідальності та поновленого на військовій службі, командир (начальник) військової частини подає відповідні документи разом з копією ухвали суду безпосередньо посадовій особі, яка має таке право, для видання наказу по особовому складу.

Наказ по особовому складу доводиться до військової частини та інших посадових осіб у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Командир (начальник) військової частини на підставі наказу по особовому складу про продовження військової служби (дії контракту) військовослужбовцю, звільненому судом від кримінальної відповідальності, та призначення такого військовослужбовця на посаду:

видає наказ по стройовій частині про поновлення виплати грошового забезпечення та здійснення речового, інших видів забезпечення, пільг та соціальних гарантій, встановлених законодавством;

організовує отримання облікових документів військовослужбовця з органу військового управління, визначеного Міністерством оборони України;

організовує внесення запису до примірника контракту, що зберігається в особовій справі військовослужбовця, про продовження дії контракту.

У разі неприбуття військовослужбовця, звільненого судом від кримінальної відповідальності, у визначений ухвалою суду строк до зазначеної військової частини командир (начальник) військової частини:

на виконання ухвали суду видає наказ про поновлення такого військовослужбовця на військовій службі з дня набрання такою ухвалою законної сили;

невідкладно повідомляє про неприбуття військовослужбовця начальнику відповідного органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, органу досудового розслідування та прокурору.

23. Військовослужбовцям, зазначеним в абзацах другому, п'ятому пункту 20 та пункті 22, з дня призупинення військової служби до дня її продовження не проводяться виплата недоотриманого грошового забезпечення, здійснення недоотриманого продовольчого, речового, інших видів забезпечення та призупиняється надання пільг і соціальних гарантій, визначених законодавством для військовослужбовців.

24. У разі набрання законної сили рішенням суду про визнання військовослужбовця безвісно відсутнім або оголошення його померлим, військову службу якого призупинено, командир (начальник) військової частини інформує про це орган досудового розслідування, орган військового управління, де здійснювався облік військовослужбовця, орган управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, у зоні діяльності якого військова частина виконує завдання за призначенням, та територіальний центр комплектування та соціальної підтримки за зареєстрованим (задекларованим) місцем проживання військовослужбовця.

Особливості проходження військової служби
військовослужбовцями, яким призначено покарання,
передбачене Кримінальним кодексом України

25. Військовослужбовці, до яких застосовано таке покарання, як арешт, проходять військову службу з урахуванням обмежень, що застосовуються до них згідно з правилами утримання військовослужбовців

на гауптвахті, передбаченими Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

26. Військовослужбовці, до яких застосовано такі покарання, як арешт або службове обмеження для військовослужбовців, не можуть бути призначені на інші посади (окрім тих, яким скасовано допуск до державної таємниці або відмовлено у вищій формі допуску до державної таємниці).

Військовослужбовці, до яких застосовано таке покарання, як тримання в дисциплінарному батальйоні, звільняються з посад і зараховуються у розпорядження відповідного командира (начальника) згідно з підпунктом 17 пункту 32 цього Положення.

27. Військовослужбовці, які були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, у разі скасування вироку суду або винесення судом виправдувального вироку, у разі закриття кримінального провадження направляються до військових частин для подальшого проходження служби, де їх поновлюють на посадах і у колишніх військових званнях (у разі їх позбавлення) або звільняють з військової служби у запас (відставку) з поновленням у колишніх військових званнях (у разі їх позбавлення), на підставах визначених статтею 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, крім періодів проведення мобілізації та дії в Україні або в окремих її місцевостях воєнного стану.

До загального строку військової служби, строку вислуги у військовому званні та строку контракту зараховується час відбування військовослужбовцями покарання в місцях позбавлення або обмеження волі та перебування під вартою, час тримання в дисциплінарному батальйоні, якщо вони були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, у разі скасування вироку суду або ухвалення судом виправдувального вироку, закриття кримінального провадження.

До загального строку військової служби, строку вислуги у військовому званні не зараховується час відбування військовослужбовцем такого покарання, як арешт (окрім військовослужбовців, які відбувають покарання передбачені статтею 55 Кримінально-виконавчого кодексу України).

Порядок усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень або відсторонення від посади

28. Усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків та поновлення їх у попередніх правах здійснюється відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

29. Військовослужбовець, стосовно якого складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, може бути відсторонений від виконання службових повноважень за рішенням командира (начальника) до закінчення розгляду справи судом чи вирішення питання подальшого проходження військової служби.

Військовослужбовці, відсторонені від виконання службових повноважень, у разі закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення поновлюються у виконанні службових повноважень з відшкодуванням їм середнього заробітку за час вимушеного прогулу відповідно до Закону України "Про запобігання корупції". Скасування постанови у справі про адміністративне правопорушення із закриттям провадження тягне за собою повернення військовослужбовцю стягнених грошових сум, а також скасування інших обмежень, визначених цією постановою.

30. Відсторонення військовослужбовців від посади, як захід забезпечення кримінального провадження, здійснюється відповідно до Кримінального процесуального кодексу України на строк не більше двох місяців. Строк відсторонення від посади може бути продовжено відповідно до вимог статті 158 Кримінального процесуального кодексу України.

Військовослужбовці, які були відсторонені від посад, зараховуються у розпорядження відповідної посадової особи з дня, що настає за днем відсторонення, та продовжують проходити військову службу, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених посадовою особою, у розпорядженні якої вони перебувають (якщо до них не застосовано запобіжні заходи кримінального провадження у виді домашнього арешту або тримання під вартою). Військовослужбовці, усунуті від виконання службових обов'язків або відсторонені від виконання повноважень чи службових повноважень, продовжують проходити військову службу, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених командиром (начальником) військової частини, якщо до них не застосовано запобіжні заходи або покарання:

відсторонення військовослужбовця від посади під час досудового розслідування або судового провадження;

домашній арешт або тримання під вартою;

арешт або тримання в дисциплінарному батальйоні.

Військовослужбовці, які були відсторонені від посади, поновлюються на попередній або на іншій, не нижчій ніж попередня посаді в разі скасування відповідної ухвали слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження, винесення судом виправдувального вироку, відмови у порушенні кримінальної справи за відсутності події кримінального проступку (злочину), відсутності в діянні складу кримінального проступку (злочину), недоведеності їх участі у вчиненні кримінального проступку (злочину), закриття кримінальної справи або в разі закінчення двомісячного строку відсторонення від посади, якщо строк відсторонення від посади не було продовжено в порядку, визначеному статтею 158 Кримінального процесуального кодексу України.

31. Виплата грошового забезпечення військовослужбовцям, які усунуті від виконання службових обов'язків, відсторонені від виконання службових повноважень або відсторонені від посади, здійснюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Грошове забезпечення, яке втратили відсторонені від посади військовослужбовці внаслідок незаконних дій, відшкодовується їм у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду".

Перебування військовослужбовців у розпорядженні відповідних командирів (начальників)

32. Зарахування військовослужбовців наказами по особовому складу в розпорядження посадових осіб, які мають право призначення на посади, для вирішення питання щодо подальшого їх службового використання допускається у разі:

1) скорочення штатів або проведення організаційних заходів, якщо до кінця встановленого строку проведення цих заходів не вирішено питання щодо подальшого службового використання вивільнених військовослужбовців;

2) якщо посада, на яку призначено військовослужбовця, належить до номенклатури посад нижчої посадової особи і не є вакантною, а також до номенклатури посад керівника розвідувального органу Міністерства оборони України;

3) пониження у посаді в порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення або призначення на нижчу посаду на підставі результатів оцінювання, якщо неможливо відразу призначити військовослужбовця на нижчу посаду;

4) повернення військовослужбовців після закінчення строку їх депутатських повноважень;

5) повернення військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти;

6) повернення військовослужбовців, які були направлені за кордон для проходження військової служби або навчання, — у разі неможливості призначення на посаду;

7) закінчення строку перебування військовослужбовців на посадах науково-педагогічних і наукових працівників вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти, наукових установ, керівників закладів культури, які належать до базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня та необрання їх на зазначені посади за результатами нового конкурсу;

8) скасування допуску до державної таємниці — до вирішення питання подальшого проходження військової служби;

9) відрахування ад'юнкта очної (денної) форми здобуття освіти з підготовки у вищому військовому навчальному закладі, слухача або докторанта очної (денної) форми здобуття освіти з навчання (підготовки) у вищому військовому навчальному закладі, військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти та закладі фахової передвищої військової освіти (науковій установі у системі Міністерства оборони України);

10) визнання військовослужбовця військово-лікарською комісією непридатним до військової служби — до звільнення з військової служби;

11) припинення повноважень Міністра оборони України, на посаду патронатної служби якого був призначений військовослужбовець, — у зв'язку із неможливістю призначення на іншу посаду;

12) якщо офіцери запасу призвані на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, — до призначення на посади;

13) перебування з близькими особами у прямому підпорядкуванні, якщо протягом місяця з моменту виникнення таких обставин неможливо призначити на посаду, що виключає пряме підпорядкування;

14) здобуття освіти військовослужбовцями за очною формою у вищому навчальному закладі іншого військового формування — до закінчення здобуття освіти;

15) перебування військовослужбовця у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також у відпустці, якщо дитина потребує домашнього догляду, тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку – до закінчення відпустки по догляду за дитиною;

16) відсторонення військовослужбовця від посади під час досудового розслідування або судового провадження — до закінчення строку застосування такого заходу забезпечення кримінального провадження або до його скасування в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

17) якщо стосовно військовослужбовців застосовано запобіжні заходи кримінального провадження у виді домашнього арешту або тримання під вартою чи за вироком суду застосовані такі покарання, як арешт або тримання в дисциплінарному батальйоні, — до скасування чи зміни запобіжного заходу або до винесення судом вироку чи відбування покарання, або припинення дії судового рішення у зв'язку із завершенням строків, визначених у ньому;

18) якщо військовослужбовці відсутні понад десять діб (військовослужбовці базової військової служби – понад три доби), — до отримання військовою частиною письмового повідомлення правоохоронного органу про внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо кримінального правопорушення (витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань) або до дня набрання чинності рішенням суду про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими;

19) вчинення військовослужбовцем, який є співробітником кадрового складу розвідувального органу Міністерства оборони України, дій, що спрямовані на порушення обмежень, передбачених пунктами 2 — 3 частини другої статті 31 Закону України “Про розвідку”, — до вирішення питання щодо подальшого проходження ним військової служби;

20) виявлення у військовослужбовця, який є співробітником розвідувального органу Міністерства оборони України однієї з інших підстав, зазначених у частині другій статті 31 Закону України “Про розвідку”, — до вирішення питання щодо подальшого проходження ним військової служби.

Військовослужбовці звільняються з посад та зараховуються в розпорядження посадових осіб наказами командирів (начальників), які мають право призначення на ці посади.

Військовослужбовці, які зараховані в розпорядження відповідно до підпунктів 1 — 14 цього пункту, продовжують проходити військову службу згідно з цим Положенням, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених командиром (начальником) військової частини у списках якої вони перебувають.

Час перебування військовослужбовців на лікуванні, у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), в основній або додатковій відпустці виключається із загального періоду перебування у розпорядженні відповідних командирів (начальників).

Військовослужбовець, якого звільнено з посади, вважається таким, що перебуває у розпорядженні відповідного командира (начальника) військової частини, у списках якої він перебуває, з дня, що настає за днем звільнення, та до дня, з якого він приступив до виконання обов'язків за новою посадою, на яку його призначено (до дня зарахування у розпорядження посадової особи, яка має право призначення на посаду).

Грошове та матеріальне забезпечення військовослужбовців, зарахованих у розпорядження відповідних командирів (начальників), здійснюється відповідно до законодавства, виплачується у розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, в порядку, визначеному Міністром оборони України, крім випадків, визначених законодавством.

33. Призначення на посади здійснюється:

військовослужбовців, які перебувають у розпорядженні відповідних командирів (начальників), — в якомога коротший строк, але не пізніше ніж через два місяці з дня звільнення з попередньої посади, крім випадків, передбачених підпунктами 15 — 20 пункту 32 цього Положення;

військовослужбовців, які були зараховані у розпорядження відповідних командирів (начальників) відповідно до підпункту 15 пункту 32 цього Положення, — на попередні або на інші, не нижчі за попередні посади.

Службові відрядження військовослужбовців

34. Військовослужбовці можуть бути направлені у службові відрядження у складі військового підрозділу (команди) або самостійно з метою:

вступу, навчання на курсах, проходження зборів у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти;

участі у заходах, пов'язаних із підготовкою військ (сил);

забезпечення охорони, супроводження і доставки військових вантажів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів;

супроводження нарочних з таємними документами і матеріалами або як нарочні;

супроводження (за потреби) окремих військовослужбовців, хворих або команд військовослужбовців та конвоювання заарештованих і засуджених;

отримання відзнак (нагород);

участі в засіданнях суду або прибуття за викликом органів досудового розслідування;

участі в планових заходах (збори, семінари, засідання, наради, перевірки тощо);

ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

виконання обов'язків військової служби у складі військових частин, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, у тому числі в антитерористичних операціях;

реабілітації за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), пов'язаних з виконанням ними обов'язків військової служби, та забезпечення супроводження таких військовослужбовців, а також для проходження психологічної, медико-психологічної реабілітації;

в інших випадках за викликом (розпорядженням) старших командирів (начальників).

Курсанти (слухачі) можуть бути направлені у службові відрядження самостійно або у складі команди з метою проходження практики або військового стажування.

Військовослужбовці направляються у службові відрядження за рішенням командирів (начальників) військових частин або старших командирів (начальників), про що видається наказ командира (начальника) військової частини по стройовій частині.

35. Військовослужбовцям, які направляються у службові відрядження, видається посвідчення про відрядження встановленого зразка.

Військовослужбовці, які направлені у службові відрядження, після прибуття до визначеного пункту (місця) відрядження зобов'язані в установлений строк з'явитися до посадової особи, в розпорядження якої вони відряджені, повідомити командуванню своєї військової частини про прибуття, стати в установленому порядку на облік і виконувати поставлені завдання.

36. Направлення у відрядження вагітних військовослужбовців-жінок, військовослужбовців, які самостійно виховують дитину (дітей) віком до чотирнадцяти років, без їх згоди не допускається.

37. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни в період службового відрядження начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або керівник територіального центру комплектування та соціальної підтримки має право припинити службове відрядження з відповідною позначкою про це у посвідченні про відрядження із зазначенням причини припинення службового відрядження, строку прибуття військовослужбовця до військової частини, повідомивши про це командира (начальника) військової частини.

38. У разі неповернення військовослужбовця із службового відрядження в установлений строк та відсутності повідомлення про причини його затримки командир (начальник) військової частини негайно надсилає запит посадовій особі, в розпорядження якої був відряджений військовослужбовець, або органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, в зоні відповідальності якого перебуває пункт (місце) відрядження військовослужбовця, чи керівнику територіального центру комплектування та соціальної підтримки. Після одержання відповіді на запит щодо з'ясування причини затримки військовослужбовця командир (начальник) військової частини організовує його розшук в установленому порядку.

39. Порядок відрядження військовослужбовців Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту визначається:

у складі військового підрозділу (команди) — Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України;

самостійно — Міністерством оборони України.

Відпустки військовослужбовців

40. Військовослужбовці мають право на відпустки. Надання військовослужбовцям відпусток та відкликання з них здійснюється відповідно до статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” та інших законів України.

Додаткові відпустки після звільнення з полону, встановлені пунктом 23 статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, надаються військовослужбовцям (крім військовослужбовців, які висловили бажання звільнитися з військової служби після звільнення з полону) у рік звільнення їх з полону, або, як виняток, у разі неможливості з поважних причин використати їх у рік звільнення з полону — у першому кварталі наступного року.

У мирний час військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти, слухачів (очної форми здобуття освіти), надаються:

1) щорічні відпустки:

основна відпустка;

додаткова відпустка за виконання обов’язків військової служби, яке пов’язано з нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або здійснюється в особливих природних географічних, геологічних, кліматичних і екологічних умовах та умовах підвищеного ризику для життя і здоров’я;

інші додаткові відпустки, передбачені законами України;

2) додаткові відпустки у зв’язку з навчанням;

3) творчі відпустки;

4) соціальні відпустки:

відпустка у зв’язку з вагітністю та пологами;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

відпустка у зв’язку з усиновленням дитини;

додаткова відпустка військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину — особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

відпустка при народженні дитини;

5) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

6) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

7) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

8) відпустки без збереження грошового забезпечення:

відпустка без збереження грошового забезпечення, у разі якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку.

У мирний час військовослужбовцям, які проходять базову військову службу, надаються:

1) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

2) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми, каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

3) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

4) інші додаткові відпустки, передбачені законами України.

У мирний час курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти, слухачам (очної форми здобуття освіти) надаються:

1) щорічні канікулярні відпустки;

2) соціальні відпустки:

відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;

додаткова відпустка військовослужбовцям, які мають дітей, або повнолітню дитину — особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи;

3) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

4) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

5) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

6) одноразова відпустка при народженні дитини;

7) відпустка без збереження грошового забезпечення, у разі якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

8) інші додаткові відпустки, передбачені законами України.

41. Щорічні додаткові відпустки можуть бути використані одночасно зі щорічною основною відпусткою або в інший строк з урахуванням побажання військовослужбовців та інтересів військової служби. Їх тривалість не впливає на тривалість щорічної основної відпустки.

У разі призначення військовослужбовця до іншої військової частини, невикористана ним відпустка (частина відпустки) надається за новим місцем військової служби.

42. Слухачам і курсантам випускних курсів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, а також ад'юнктам та докторантам, підготовка яких здійснювалась для Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту за очною формою здобуття освіти, щорічна основна відпустка, тривалість якої встановлюється відповідно до статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, надається:

випускникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, наукових установ системи Міністерства оборони України — безпосередньо за місцем закінчення навчання (підготовки) перед їх направленням до місця проходження військової

служби у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту;

випускникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти інших військових формувань — після прибуття до місця проходження військової служби в системі Міністерства оборони України.

Випускникам, підготовка яких здійснювалась у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти Міністерства оборони України за очною формою здобуття освіти для інших військових формувань, щорічна основна відпустка надається після прибуття їх для проходження військової служби до інших військових формувань.

43. Відпустки науково-педагогічним та педагогічним працівникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти надаються після закінчення навчального року.

44. Військовослужбовцям, кандидатури яких затверджено для направлення за кордон або зарахування на очну форму здобуття освіти до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти, щорічна основна відпустка надається з урахуванням повного використання її до вибуття за кордон або початку навчання.

45. Відпустки військовослужбовцям, відрядженим до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти, надаються відповідно до законодавства про відпустки.

46. Щорічна основна відпустка надається згідно з графіком відпусток, що затверджується командиром (начальником) військової частини до 1 грудня поточного року і доводиться до відома командирів (начальників) підрозділів під підпис. Командири (начальники) доводять інформацію, яка міститься у графіку відпусток, до відома кожного військовослужбовця свого підрозділу.

Щорічна основна відпустка надається військовослужбовцю з урахуванням необхідності підтримання постійної бойової готовності та проведення заходів з підготовки військових частин, часу використання відпусток у попередньому році, побажань і сімейних обставин військовослужбовця, висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин, для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за висновком (постановою) військово-лікарської комісії військовослужбовцям, відрядженим до військових частин, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій та військових операцій, надаються командирами (начальниками) таких військових частин за місцем тимчасового виконання службових обов'язків. Посадова особа, яка надала такі відпустки, письмово інформує про це командира (начальника) військової частини, який направив військовослужбовця у відрядження.

47. Щорічна основна відпустка переноситься на інший період або продовжується командиром (начальником) військової частини у разі:

1) тимчасової непрацездатності військовослужбовця, на підставі довідки закладу охорони здоров'я або інформації про сформований медичний висновок про тимчасову непрацездатність в електронній системі охорони здоров'я — на кількість днів тимчасової непрацездатності військовослужбовця;

2) надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами на підставі медичного висновку про тимчасову непрацездатність;

3) виконання військовослужбовцем державних або громадських обов'язків, якщо згідно із законодавством він підлягає звільненню на цей час від виконання службових обов'язків, доручених йому за посадою зі збереженням грошового забезпечення;

4) збігу щорічної основної відпустки з відпусткою у зв'язку з навчанням.

У разі ненадання військовослужбовцям щорічної основної відпустки у зв'язку з настанням періодів, передбачених пунктами 17 і 18 статті 10¹ Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", така відпустка надається після закінчення таких періодів. У такому разі дозволяється за бажанням військовослужбовців об'єднувати щорічні основні відпустки, але при цьому загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.

48. Облік відпусток, що надаються військовослужбовцям, та постійний контроль за наданням відпусток згідно із затвердженими графіками відпусток здійснюються штабами військових частин.

Накази командирів (начальників) військових частин про надання щорічних основних відпусток видаються не пізніше ніж за два тижні до встановленого графіком відпусток строку на підставі рапорту військовослужбовця, розглянутого його прямим начальником.

49. Після прибуття до місця проведення відпустки військовослужбовці зобов'язані стати на облік, а у разі вибуття — знятися з обліку в порядку, визначеному Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

50. У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або місці проведення відпустки військовослужбовець повинен доповісти про це начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України за місцем проведення відпустки. Начальник органу управління Військової служби правопорядку відповідно до даних обліку, а у разі відсутності даних — після встановлення особи військовослужбовця видає довідку, що засвідчує законність перебування військовослужбовця у відпустці, повідомляє про це командуванню за місцем військової служби військовослужбовця і здійснює контроль за своєчасним його відбуттям до місця служби.

51. Відпустку може бути продовжено у разі виникнення непередбачених обставин, які призвели до затримки чи неможливості прибуття до місця проведення відпустки або виїзду з місця проведення відпустки або через хворобу військовослужбовця, який прямує у відпустку або повертається з неї, на підставі документів, засвідчених військовим комендантом на транспорті або начальником органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України в зоні відповідальності — на фактичний строк затримки, що підтверджується відповідними документами.

Право продовження військовослужбовцю відпустки належить начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України в зоні відповідальності за місцем проведення відпустки. Про строки і причини затримки начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України в зоні відповідальності негайно повідомляє командир (начальнику) військової частини, з якої прибув військовослужбовець, і робить відповідну позначку у відпускнуому квитку.

52. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни під час перебування у відпустці начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України в зоні відповідальності має право вжити до нього заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Про вчинене порушення військової дисципліни та про вжиті заходи начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України повідомляє командир (начальнику) військової частини військовослужбовця, який порушив військову дисципліну.

53. Відкликання військовослужбовців із щорічної основної відпустки дозволяється посадовим особам, які направили військовослужбовців у відпустку, лише у разі оголошення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях.

В інших випадках відкликання військовослужбовців із щорічної основної відпустки здійснюється за рішеннями Міністра оборони України, керівника розвідувального органу Міністерства оборони України, їх заступників, Головнокомандувача Збройних Сил України, Голови Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту. Підставою для прийняття таких рішень є необхідність виконання завдання, про яке не було і не могло бути відомо під час надання щорічної основної відпустки, за умови неможливості виконання такого завдання іншою уповноваженою на це особою. Виконання такого рішення здійснюється за наказом посадової особи, яка направила військовослужбовця у щорічну основну відпустку. Посадова особа, яка видала наказ про відкликання із щорічної основної відпустки, з використанням засобів зв'язку повідомляє військовослужбовцю про прийняте рішення не пізніше ніж за п'ять календарних днів до такого відкликання, якщо її тривалість не менше п'яти днів. У день прибуття військовослужбовця до місця проходження військової служби посадова особа, яка видала наказ про відкликання з щорічної основної відпустки, ознайомлює військовослужбовця з цим наказом в установленому порядку.

У разі неможливості прибути до місця проходження військової служби у зв'язку із погіршенням стану здоров'я чи за наявності інших обставин, військовослужбовець повідомляє про виникнення таких обставин з використанням засобів зв'язку особі, яка видала наказ про відкликання, або безпосередньому командир (начальнику). Після закінчення відпустки військовослужбовець повинен подати документи, що підтверджують обставини ускладнення прибуття до місця служби у зв'язку з відкликанням з відпустки.

Невикористана частина щорічної основної відпустки надається військовослужбовцю у порядку, визначеному статтею 10¹ Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

54. У разі неповернення військовослужбовця чи неприбуття у зв'язку з відкликанням з відпустки в установлений строк та відсутності повідомлення про причини його неприбуття, командир (начальник) військової частини негайно надсилає запит начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, в зоні відповідальності якого перебуває місце проведення відпустки військовослужбовця. Після одержання відповіді на запит про причини

неповернення чи неприбуття військовослужбовця командир (начальник) військової частини організовує його розшук у встановленому порядку.

55. Військовослужбовцям на підставі висновку військово-лікарської комісії надається відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення. Тривалість такої відпустки визначається характером захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва). Відпустка надається без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець. Загальний час безперервного перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) не може перевищувати 12 місяців поспіль.

Не пізніше закінчення строку, встановленого абзацом першим цього пункту Положення, військовослужбовець підлягає огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання його придатності до військової служби.

Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення за висновком військово-лікарської комісії військовослужбовцям надається з урахуванням вимог пунктів 11 та 19 статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”:

Головнокомандувачу Збройних Сил України, керівнику розвідувального органу Міністерства оборони України, Голові Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту — Міністром оборони України;

військовослужбовцям офіцерського складу, які займають посади командирів корпусів, прирівняних до них посадових осіб і вище, — Головнокомандувачем Збройних Сил України;

військовослужбовцям офіцерського складу, які займають посади командирів з'єднань, — командувачами видів Збройних Сил України, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачами військ оперативних командувань та прирівняними до них посадовими особами;

військовослужбовцям розвідувального органу Міністерства оборони України — керівником розвідувального органу Міністерства оборони України;

військовослужбовцям офіцерського складу, які займають посади командирів (начальників) військових частин, кораблів 1 і 2 рангів, — командирами корпусів, прирівняними до них посадовими особами і вищими за посадою;

іншим військовослужбовцям, — прямими начальниками від командира полку (бригади), прирівняними до них посадовими особами і вищими за посадою.

Порядок направлення у зазначену відпустку визначається Міністерством оборони України.

Військовослужбовці, які згідно з висновком військово-лікарської комісії потребують лікування у зв'язку з хворобою або відпустки для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за їх рапортами можуть направлятися до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем проведення відпустки. У територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки військовослужбовець отримує документи щодо надання цієї відпустки, які надіслані його військовою частиною.

Військовослужбовці також мають право особисто подавати документи до військової частини для оформлення такої відпустки.

Порядок направлення військовослужбовців до територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання документів, переданих з військової частини, щодо надання зазначеної відпустки та її оформлення встановлюється Міністерством оборони України.

Залишення військовослужбовців на військовій службі
понад граничний вік перебування на військовій службі

56. Військовослужбовці можуть бути залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі відповідно до частини другої статті 22 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Під час розгляду питання щодо залишення військовослужбовців на військовій службі понад граничний вік ураховуються:

прохання військовослужбовця продовжити військову службу понад граничний вік;

потреба Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту;

стан здоров'я за результатами висновку військово-лікарської комісії;
досвід практичної роботи на займаній посаді та участь у бойових діях;
результати оцінювання;
наявність наукового ступеня та вченого звання;
наявність державних нагород.

57. Військовослужбовці, які є народними депутатами Верховної Ради України, депутатами Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад, виконують повноваження на постійній основі (працюють на виборних посадах у відповідних радах на постійній основі), та досягли граничного віку перебування на військовій службі, на їх прохання можуть бути залишені на військовій службі на строк до п'яти років.

58. Військовослужбовцям, які відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти та досягли граничного віку перебування на військовій службі, продовження строку військової служби здійснюється на їх прохання та за клопотанням керівників відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти.

59. Рішення про залишення на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі приймається посадовими особами, яким надано право їх призначення на посади.

60. Контракт про проходження військової служби військовослужбовцями, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, укладається після прийняття рішення про залишення їх на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі посадовими особами, яким надано право їх призначення на посади.

61. Наказ по особовому складу про залишення на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі військовослужбовців видається посадовими особами, яким надано право їх призначення на посади.

62. Особи, залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, не підлягають призначенню на інші посади та можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку, на який їм продовжено військову службу.

63. Військовослужбовці, про залишення яких на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі рішення не прийнято, включаються до плану звільнення з військової служби на

наступний рік, про що командири (начальники) військових частин, керівники відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти особисто повідомляють військовослужбовцям у письмовій формі.

Особливості звільнення окремих категорій військовослужбовців з військової служби

64. Військовослужбовці за наявності кількох підстав, передбачених статтею 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, для звільнення можуть обрати за бажанням одну з них. Такими підставами звільнення з військової служби можуть бути:

за віком;

за станом здоров’я;

через сімейні обставини або з інших поважних причин;

у зв’язку із закінченням строку контракту;

у зв’язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;

у зв’язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації та небажанням продовжувати військову службу за наступним (другим) контрактом військовослужбовцями, які проходили військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

за власним бажанням;

за угодою сторін — у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років;

у зв’язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

у зв’язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу).

65. Звільнення військовослужбовців, які є депутатами Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад з військової служби здійснюється відповідно до статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, статті 5 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, статті 20 Закону України “Про статус народного депутата України”, статті 29 Закону України “Про статус депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим”, статті 33 Закону України “Про статус депутатів місцевих рад”.

Звільнення військовослужбовців, які є депутатами Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад з військової служби здійснюється за поданням Голови Верховної Ради України, Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим або голів місцевих рад, до яких вони прикомандировувалися, посадовими особами, зазначеними у цьому Положенні. За бажанням військовослужбовців таке звільнення може бути здійснене без зарахування в розпорядження Міністерства оборони України.

66. Військовослужбовці, яким за вироком суду призначено покарання, не пов’язане з позбавленням або обмеженням волі (крім військовослужбовців, притягнутих до кримінальної відповідальності за самовільне залишення військової частини або місця служби чи за дезертирство), та ті, яким призначено покарання, пов’язане з позбавленням або обмеженням волі, та яких звільнено від відбування покарання з випробуванням, можуть бути залишені на військовій службі за рішенням командирів (начальників), яким надано право звільнення таких осіб з військової служби, на підставі клопотання командира (начальника) військової частини, в якій військовослужбовець проходить службу, в порядку, визначеному цим Положенням.

Особи, звільнені з військової служби у зв’язку з обвинувальним вироком суду, у разі скасування вироку суду поновлюються на військовій службі.

У разі зміни вироку суду особа за рішенням командира (начальника), якому надано право звільнення цієї особи з військової служби, може бути поновлена на військовій службі за клопотанням керівника обласного територіального центру комплектування та соціальної підтримки або клопотанням командира (начальника) військової частини, в якій ця особа проходила службу перед звільненням.

Військовослужбовці, на яких згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України накладене таке стягнення, як звільнення з військової служби через службову невідповідність, звільняються з військової служби на підставах, передбачених підпунктом “д” пункту 1, підпунктом “д” пункту 2 частини п’ятої, підпунктом “д” пункту 1, “підпунктом “г” пункту 2 частини шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Військовослужбовці з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання на підставі, визначеній статтею 81¹ Кримінального кодексу України, звільняються з військової служби на підставах, передбачених частиною сьомою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

67. Військовослужбовці, які померли або загинули, виключаються зі списків особового складу Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту наказами по особовому складу командирів (начальників), яким надано право видавати накази по особовому складу, незалежно від номенклатури посад для призначення військовослужбовців наказами по особовому складу, яка затверджується Міністерством оборони України (далі — номенклатура посад).

Виключення зі списків особового складу Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту військовослужбовців, визнаних судом безвісно відсутніми чи оголошених померлими, здійснюється на підставі рішень суду про таке визнання чи оголошення:

осіб офіцерського складу — Міністром оборони України;

осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу — командувачами видів Збройних Сил України/Головою Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, прирівняними до них особами і вище;

осіб офіцерського складу, осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу із числа співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України — керівником розвідувального органу Міністерства оборони України.

РОЗДІЛ II. ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В МИРНИЙ ЧАС

Військова служба за контрактом

Загальні вимоги до проходження військової служби за контрактом

68. На військову службу за контрактом приймаються:

громадяни відповідно до статей 19 і 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

військовослужбовці військових формувань із зарахуванням їх до списків особового складу Збройних Сил України або Державної спеціальної служби транспорту.

69. Кандидати на зайняття посад військових капеланів повинні відповідати вимогам статті 7 Закону України “Про Службу військового капеланства”.

70. Стосовно кандидатів на зайняття військових посад, пов’язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов’язків, проводиться спеціальна перевірка у порядку, встановленому законодавством.

71. Порядок відбору та прийняття громадян на військову службу за контрактом визначається Міністерством оборони України.

Види контрактів про проходження військової служби

72. Контракт про проходження військової служби може бути першим, другим, наступним та новим.

Перший контракт — контракт, який укладається під час прийняття громадян на військову службу за контрактом.

Другий контракт — контракт, який укладається у разі закінчення першого контракту без зміни одного виду військової служби за контрактом на інший вид військової служби за контрактом з урахуванням особливостей, зазначених у пункті 79 цього Положення.

Наступний контракт — контракт, який укладається у разі закінчення другого (наступного) контракту без зміни одного виду військової служби

за контрактом на інший вид військової служби за контрактом з урахуванням особливостей, зазначених у пункті 77 цього Положення.

Новий контракт — контракт, який укладається у разі зміни одного виду військової служби за контрактом на інший вид військової служби за контрактом, а також у разі прибуття військовослужбовця військової служби за контрактом, направлено з іншого військового формування до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту для подальшого проходження військової служби.

*Права посадових осіб на укладення контрактів
про проходження військової служби*

73. Право на укладення від імені Міністерства оборони України контракту про проходження військової служби мають:

1) Міністр оборони України:

з особами вищого офіцерського складу;

з особами офіцерського складу, які призначаються на посади Міністром оборони України;

з військовослужбовцями, яким присвоюється первинне військове звання офіцерського складу та які призначаються на посади Міністром оборони України;

2) інші посадові особи — з іншими категоріями громадян у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

*Строки, на які укладаються контракти
про проходження військової служби*

74. Для громадян, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади, строки військової служби в календарному обчисленні встановлюються частинами другою, четвертою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Строк проходження військової служби може бути продовжено за новим контрактом відповідно до частини четвертої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Строк останнього контракту про проходження військової служби визначається часом, який залишився до досягнення військовослужбовцем граничного віку перебування на військовій службі, або строком, на який його залишено на військовій службі понад граничний вік, крім випадків,

передбачених абзацом сьомим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу.

*Обчислення строку проходження військової служби
за контрактом та набрання контрактом чинності*

75. Строк проходження військової служби за контрактом обчислюється повними роками, крім випадків, визначених частиною другою статті 21^б та частиною третьою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” та цим Положенням.

Строк контракту про проходження військової служби обчислюється з дня набрання ним чинності.

Контракт про проходження військової служби набирає чинності:

1) з дня присвоєння військового звання офіцерського складу:

з військовослужбовцями, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти за освітньою програмою для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу;

з особами сержантського і старшинського складу, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

2) з дня призначення на посаду сержантського і старшинського складу:

з військовослужбовцями, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти та заклади фахової передвищої військової освіти за освітньою програмою для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу;

з особами рядового складу, які приймаються на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

3) з дня укладення контракту, визначеного в наказі по особовому складу:

з військовослужбовцями, в яких закінчився строк контракту про проходження військової служби;

з військовослужбовцями, в яких дія контракту про проходження військової служби продовжена понад установлений строк у випадках, визначених цим Положенням;

з військовослужбовцями, в яких не закінчився строк контракту про проходження військової служби та які уклали контракт на умовах, встановлених абзацом другим частини другої статті 19 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

4) з дня видання наказу про прийняття на військову службу за контрактом:

з особами офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу;

з особами офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу;

з військовослужбовцями, які мають спеціальні звання або класні чини, під час прийняття на військову службу за контрактом з одночасним присвоєнням відповідних військових звань;

з військовослужбовцями базової військової служби;

5) з дня зарахування до списків особового складу військової частини:

із громадянами, прийнятими на військову службу за контрактом, у тому числі з військовозобов’язаними, які проходять збори, та резервістами;

з військовослужбовцями, які прибули для проходження військової служби у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту з інших військових формувань, з виключенням їх зі списків особового складу цих військових формувань.

Другий (наступний) контракт про проходження військової служби набирає чинності з дня, наступного за днем закінчення строку дії попереднього контракту, за винятком військовослужбовців, у яких дія контракту про проходження військової служби продовжена в особливий період.

У першому і другому примірниках контракту робиться запис про дату набрання чинності контрактом, а також про продовження строку контракту, який засвідчується підписом командира (начальника) військової частини та скріплюється відповідною гербовою печаткою.

*Порядок укладення контрактів про
проходження військової служби*

76. Контракт про проходження військової служби укладається у двох примірниках, підписується сторонами контракту. Підпис посадової особи засвідчується гербовою печаткою.

Один примірник контракту зберігається в особовій справі військовослужбовця, другий — у військовослужбовця.

77. Невід'ємною частиною до контракту про проходження військової служби (додаток 1) є додаток до такого контракту.

Право підписання додатку до контракту про проходження військової служби від імені Міністерства оборони України надається командирі (начальнику) тієї військової частини, у якій військовослужбовець проходить або буде проходити військову службу.

Громадянин/військовослужбовець ознайомлюється із додатком до контракту про проходження військової служби шляхом проставлення особистого підпису на цьому додатку.

Додаток до контракту складається в двох примірниках. Один примірник додатку до контракту зберігається в особовій справі військовослужбовця, другий – у військовослужбовця.

Додаток до контракту оформлюється та додається до контракту про проходження громадянами України військової служби щоразу при зміні військовослужбовцем посади, за якою передбачається інші розміри (умови) варіативних виплат грошового забезпечення в залежності від категорії займаної посади або зміни обсягу пільг та соціальних гарантій гарантованих державою, але не частіше ніж раз в три місяці.

Додаток до контракту про проходження військової служби набирає чинності з дати проставлення громадянином/військовослужбовцем на цьому додатку особистого підпису про ознайомлення.

78. Контракт про проходження військової служби є підставою для видання наказу по особовому складу про зарахування особи до списків особового складу Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту та/або призначення її на відповідну посаду чи продовження військової служби.

79. Військовослужбовці укладають:

1) перший контракт про проходження військової служби у разі:

прийняття громадян на військову службу за контрактом;

зарахування громадян, які не мають військових звань офіцерського складу, на навчання до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти та закладу фахової передвищої військової освіти;

2) другий (наступний) контракт про проходження військової служби у разі:

закінчення строку дії попереднього контракту про проходження військової служби;

продовження військової служби після досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

поновлення на військовій службі у зв'язку із незаконним звільненням, якщо строк попереднього контракту про проходження військової служби закінчився;

закінчення особливого періоду або оголошення демобілізації, якщо дія контракту про проходження військової служби продовжена понад встановлені строки в особливий період;

3) новий контракт про проходження військової служби у разі:

зміни військовослужбовцем одного виду військової служби за контрактом на інший;

якщо строк дії попереднього контракту не закінчився – на умовах, встановлених абзацом другим частини другої статті 19 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

прибуття військовослужбовця з іншого військового формування для проходження військової служби у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту із виключенням зі списків особового складу цього військового формування.

80. Для потреб Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в комплектуванні окремих посад на військову службу за контрактом на строк, встановлений частиною другою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, за рішенням посадових осіб, до повноважень яких належить призначення на відповідні посади, можуть бути прийняті громадяни з числа військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу та осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров’я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, встановлених Міністерством оборони України).

Порядок проходження військової служби такими військовослужбовцями визначається цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами Міністерства оборони України.

Військовослужбовці військової служби за контрактом, які були визнані непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками, зазначеними в абзаці першому цього пункту, за їх зверненнями та за рішеннями посадових осіб, до повноважень яких належить призначення на посади, які займають військовослужбовці, про залишення на військовій службі, продовжують проходити військову службу на визначених посадах до закінчення строку контракту з можливістю укладення другого (наступного) контракту на строк, встановлений частиною четвертою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Перелік посад, що можуть бути заміщені такими військовослужбовцями, а також вимоги до стану здоров'я зазначених осіб визначаються Міністерством оборони України.

Випробування під час прийняття на військову службу за контрактом

81. Для громадян, які приймаються на військову службу за першим контрактом до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту (крім курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої освіти та тих, які раніше проходили кадрову військову службу або військову службу за контрактом не менше шести місяців), осіб рядового складу, які пройшли базову військову службу, військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, які приймаються на військову службу за контрактом, в обов’язковому порядку встановлюється випробування на строк від одного до шести місяців, про що зазначається в контракті про проходження військової служби.

82. Встановлюються такі строки випробування:

для військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період — до трьох місяців;

для осіб рядового складу, які проходять базову військову службу, військовослужбовців з числа: військовозобов’язаних, які проходили базову загальновійськову підготовку (у закладах вищої освіти всіх форм

власності), військовозобов'язаних та резервістів, які проходили строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, — до чотирьох місяців;

для громадян, які до укладення контракту не проходили військову службу, не проходили військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу, не проходили підготовку під час навчальних зборів та не мають військових звань офіцерів запасу, — до шести місяців;

для громадян, яким первинне військове звання офіцерського складу присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, військовозобов'язаних та резервістів, які не проходили військову службу, але отримали підготовку за військово-обліковою спеціальністю під час навчальних зборів, — до шести місяців.

Час перебування військовослужбовця на лікуванні, у відпустці, а також інші періоди, коли військовослужбовець не виконував обов'язки військової служби, не зараховується до строку випробування.

83. Про результати проходження випробування безпосереднім командиром (начальником) складається службова характеристика з обґрунтованим висновком про відповідність (невідповідність) військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом з відповідними рекомендаціями, яка не пізніше триденного строку до завершення випробувального строку подається на розгляд командирі (начальнику) для прийняття відповідного рішення.

Військовослужбовці, які успішно пройшли випробування, продовжують проходження військової служби за контрактом.

84. Невідповідністю військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом вважається наявність однієї із таких підстав:

неспроможність опанувати програму підготовки;

невиконання службових обов'язків в межах, визначених статутами Збройних Сил України;

особисте небажання військовослужбовця продовжувати військову службу за контрактом, викладене в його рапорті.

У разі встановлення у період випробування невідповідності вимогам проходження військової служби за контрактом такий контракт розривається, а:

військовослужбовець (крім особи рядового складу, яка до укладення контракту проходила базову військову службу) направляється для подальшого проходження військової служби за іншими видами військової служби або звільняється з військової служби у порядку, встановленому частиною шостою статті 20² Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

особа рядового складу, яка до укладення контракту проходила базову військову службу, звільняється з військової служби у порядку, встановленому підпунктом “м” пункту 1 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

85. Порядок проведення випробування встановлюється Міністерством оборони України.

*Продовження строку контракту про проходження
військової служби та контракту про навчання*

86. Військовослужбовцям, які перебувають у відпустці у зв’язку з вагітністю та пологами, а також військовослужбовцям, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, строк контракту про проходження військової служби продовжується за відсутності їх клопотань про звільнення з військової служби у зв’язку із закінченням строку контракту до закінчення зазначених відпусток, а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров’я та прийняття рішення щодо укладення другого (наступного) контракту (до двох місяців), про що видається наказ по особовому складу та робиться відповідний запис в обох примірниках контракту про проходження військової служби.

87. Військовослужбовцям, які перебували в умовах, що з об’єктивних причин (перебування у полоні, заручником, інтернованим у нейтральній державі, якщо місце перебування невідоме, за інших обставин) унеможливили укладення другого (наступного) контракту про проходження військової служби, строк попереднього контракту продовжується до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими або до закінчення перебування у зазначених умовах і повернення до підрозділів, в яких вони проходили

військову службу, а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо укладення другого (наступного) контракту (до трьох місяців).

88. Дія контракту про проходження військової служби з військовослужбовцями під час звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту продовжується:

до закінчення щорічної основної відпустки, час якої повністю або частково перевищує строк контракту;

на час перебування на стаціонарному лікуванні в закладі охорони здоров'я чи у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми, каліцтва), а також на час звільнення від виконання службових обов'язків у зв'язку із хворобою.

У такому разі строк дії контракту з військовослужбовцями під час звільнення продовжується за наказом командира (начальника) військової частини, оформлюється у порядку визначеному Міністерством оборони України.

*Припинення (розірвання) контракту про проходження
військової служби, контракту про навчання*

89. Контракт про проходження військової служби, контракт про навчання припиняється (розривається):

у день закінчення строку контракту;

у день набрання чинності новим контрактом — у разі зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший вид військової служби;

у день, зазначений у наказі командира (начальника) військової частини по стройовій частині про виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (у разі дострокового припинення (розірвання) контракту, звільнення з військової служби або направлення для проходження військової служби до іншого військового формування з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту);

у день, що настає після дня смерті (загибелі) військовослужбовця або дня визнання його судом безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

у день видачі свідоцтва про смерть військовослужбовця на підставі встановлення геномної інформації за результатами проведення молекулярно-генетичної експертизи (дослідження), якщо військовослужбовця не було визнано судом безвісно відсутнім чи оголошено померлим.

90. Контракт про проходження військової служби, контракт про навчання припиняється (розривається), а військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом звільняється з військової служби на підставах, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

91. Контракт про навчання припиняється (розривається), а курсант відраховується з вищого військового навчального закладу та військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти та звільняється з військової служби на підставах, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, з урахуванням вимог статті 46 Закону України “Про вищу освіту”.

Курсанти у разі дострокового розірвання контракту про навчання через небажання продовжувати навчання або через недисциплінованість, систематичне невиконання умов контракту військовослужбовцем, невиконання освітньої програми (індивідуального навчального плану — за його наявності) та у разі відмови від подальшого проходження військової служби на посадах осіб сержантського, старшинського або офіцерського складу після закінчення відповідно вищого військового навчального закладу та військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти, а також особи офіцерського складу, які звільняються з військової служби протягом п’яти років (десяти років — для осіб офіцерського складу, які оволоділи спеціальностями льотного складу авіації) після закінчення вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу закладу вищої освіти відповідно до підпунктів “д”, “е”, “з”, “и” пункту 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, відшкодовують Міністерству оборони України витрати, пов’язані з їх утриманням у вищому військовому навчальному закладі та військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти, закладі фахової передвищої військової освіти, відповідно до порядку і умов, встановлених Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється у судовому порядку.

92. У разі зміни місця служби (направлення військовослужбовця для подальшого проходження служби до іншої військової частини) дія контракту про проходження військової служби не припиняється. За новим

місцем служби умови контракту можуть бути переглянуті за згодою сторін.

Укладення контрактів про проходження військової служби деякими категоріями військовослужбовців

93. Контракт про проходження військової служби укладається із дотриманням вимог пунктів 76 — 78 цього Положення:

1) з військовослужбовцями, які відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти;

2) з військовослужбовцями інших військових формувань, які прибули для проходження військової служби до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту з виключенням зі списків особового складу зазначених військових формувань;

3) з військовослужбовцями, які прибули в розпорядження Міністерства оборони України для подальшого проходження військової служби після припинення депутатських повноважень;

4) з громадянами, які мають спеціальні звання або класні чини.

Військові звання

94. Військові звання поділяються на звання рядового складу, сержантського і старшинського складу та офіцерського складу.

Види військових звань

95. Військове звання може бути первинним або черговим.

96. Рекрут є первинним військовим званням для осіб рядового складу з числа військовослужбовців, які не проходили військову службу і не мали військових звань та:

проходять базову військову службу до закінчення базової загальновійськової підготовки;

проходять випробування під час прийняття на військову службу за контрактом (до закінчення випробування);

призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період протягом строку підготовки у військових частинах, навчальних частинах (центрах).

Для інших осіб рядового складу первинним є військове звання солдат (матрос).

97. Для осіб сержантського і старшинського складу первинним є військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті).

98. Для осіб офіцерського складу первинним є військове звання:

молодший лейтенант — для громадян, які не мають звань офіцерського складу та атестовані до присвоєння офіцерського складу в запасі;

лейтенант — для військовослужбовців, які не мають військових звань офіцерського складу та атестовані до присвоєння офіцерського складу.

99. Черговим військовим званням є військове звання, наступне за тим, яке має військовослужбовець, крім випадків, зазначених у пункті 98 цього Положення.

100. Для осіб, які мають спеціальні звання або класні чини, переатестованих до відповідних військових звань у порядку, встановленому частиною п'ятою статті 5 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, присвоєні військові звання є черговими.

101. Старшинство та послідовність військових звань визначаються відповідно до статті 5 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Права посадових осіб щодо присвоєння військових звань

101. Первинне військове звання рядового складу присвоюється військовослужбовцям, зазначеним у пункті 96 цього Положення, наказом командира (начальника) військової частини, який призначає таких військовослужбовців на відповідні посади, крім випадку, визначеного пунктом 249 цього Положення.

102. Первинне військове звання сержантського і старшинського складу присвоюється громадянам з числа військовослужбовців, резервістів і військовозобов’язаних рядового складу одночасно із призначенням на посади сержантського і старшинського складу посадовою особою, до повноважень якої належить призначення на посади та присвоєння такого військового звання.

103. Первинне військове звання офіцерського складу громадянам присвоюється Міністром оборони України.

104. Чергові військові звання військовослужбовцям присвоюються:

до старшого солдата (старшого матроса) — командирами батальйонів (кораблів 2 рангу) і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них;

до майстер-сержанта (майстер-старшини) включно — командирами бригад (полків, кораблів 1 рангу) і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них;

до підполковника (капітана 2 рангу) включно — командирами корпусів, командувачами військ оперативних командувань, командувачами повітряних командувань, начальником Військової служби правопорядку у Збройних Силах України — начальником Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них, а також командувачами окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, видів Збройних Сил України, начальником Генерального штабу Збройних Сил України, керівником служби персоналу Міністерства оборони України;

до полковника (капітана 1 рангу) включно — керівником розвідувального органу Міністерства оборони України (військовослужбовцям розвідувального органу Міністерства оборони України, підпорядкованих військових частин, закладів, установ та організацій), Головою Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту (військовослужбовцям Державної спеціальної служби транспорту, підпорядкованих військових частин, закладів, установ та організацій), Головнокомандувачем Збройних Сил України (крім військовослужбовців, призначення на посади яких здійснюється Міністром оборони України), Міністром оборони України.

Військові звання вищого офіцерського складу присвоюються військовослужбовцям Президентом України за поданням Міністра оборони України.

Порядок присвоєння військових звань вищого офіцерського складу визначається Президентом України.

105. Дострокове присвоєння чергового військового звання, передбаченого пунктом “з” статті 15 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, в мирний час не проводиться.

Строки вислуги та перебування у військовому званні

106. Для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу (крім курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та

закладів фахової передвищої військової освіти) встановлюються такі мінімальні та максимальні строки вислуги у військовому званні:

1) рядовий склад:

рекрут — до закінчення строку випробування у разі прийняття на військову службу за контрактом, до закінчення базової загальновійськової підготовки у разі проходження базової військової служби, до закінчення строку підготовки у військових частинах, навчальних частинах (центрах) (для військовослужбовців, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період);

солдат (матрос) — від 1 року до граничного віку перебування на військовій службі;

старший солдат (старший матрос) — від 2 років до граничного віку перебування на військовій службі;

2) сержантський і старшинський склад:

молодший сержант (старшина 2 статті) — від 3 до 16 років;

сержант (старшина 1 статті) — від 3 до 16 років;

старший сержант, головний сержант (головний старшина, головний корабельний старшина) — від 3 до 16 років;

штаб-сержант (штаб-старшина) — від 4 до 16 років;

майстер-сержант, старший майстер-сержант (майстер-старшина, старший майстер-старшина) — від 3 років до граничного віку перебування на військовій службі.

Мінімальні та максимальні строки вислуги у військовому званні головний майстер-сержант (головний майстер-старшина) не встановлюються.

107. Для осіб офіцерського складу встановлюються такі мінімальні та максимальні строки вислуги у військовому званні (крім офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів):

лейтенант — від 3 до 6 років;

старший лейтенант — від 4 до 8 років;

капітан (капітан-лейтенант) — від 4 до 9 років;

майор (капітан 3 рангу) — від 5 до 11 років;

підполковник (капітан 2 рангу) — від 5 до 9 років;

полковник (капітан 1 рангу) — від 3 років до граничного віку перебування на військовій службі;

бригадний генерал (коммодор), генерал-майор (контр-адмірал), генерал-лейтенант (віце-адмірал) — від 1 року до граничного віку перебування на військовій службі.

Мінімальні та максимальні строки вислуги у військовому званні молодший лейтенант та генерал (адмірал) не встановлюються.

108. Для офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів встановлюються такі строки вислуги у військовому званні:

лейтенант — від 2 до 9 років;

старший лейтенант — від 3 до 8 років;

капітан (капітан-лейтенант) — від 3 до 9 років;

майор (капітан 3 рангу) — від 4 до 10 років;

підполковник (капітан 2 рангу) — від 4 до 9 років;

полковник (капітана 1 рангу) — від 3 років до граничного віку перебування на військовій службі.

Мінімальні та максимальні строки вислуги у військовому званні молодший лейтенант не встановлюються.

Максимальні строки вислуги у військовому званні не встановлюються для офіцерів льотного складу авіації та авіаційних спеціалістів, які здійснюють управління і технічну експлуатацію повітряних суден, безпілотних авіаційних комплексів та забезпечують безпеку польотів авіації.

109. Міністр оборони України, Головнокомандувач Збройних Сил України, керівник розвідувального органу Міністерства оборони України та Голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту у разі службової необхідності можуть приймати рішення про продовження строків перебування осіб офіцерського складу у військовому званні у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

110. Строки вислуги у військовому званні обчислюються з дня його присвоєння, якщо інше не встановлено цим Положенням.

До строку вислуги у військовому званні зараховується час перебування військовослужбовця на військовій службі у відповідному військовому званні до звільнення з військової служби з урахуванням вимог цього пункту.

Строк відбування покарання військовослужбовцями, які засуджені до службового обмеження, арешту, тримання в дисциплінарному батальйоні, звільнені від відбування покарання з випробуванням і залишеним на військовій службі, а також службу яким призупинено, не зараховується до строку вислуги у військовому званні.

Час перебування військовослужбовців у пониженому військовому званні не зараховується до строку вислуги у поновленому військовому званні.

До строку вислуги у військовому званні зараховується час перерви у військовій службі у зв'язку з незаконним притягненням військовослужбовця до кримінальної відповідальності або незаконним звільненням з військової служби.

Час перебування військовослужбовця у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку) зараховується до строку вислуги у військовому званні. У такому випадку максимальний строк вислуги у військовому званні для таких військовослужбовців розраховується з дня присвоєння військового звання, яке мав військовослужбовець до вибуття у зазначену відпустку.

*Категорії осіб, яким присвоюється військове звання,
та порядок його присвоєння*

111. Військові звання присвоюються військовослужбовцям персонально, послідовно, з урахуванням штатно-посадової категорії посади, на яку вони будуть призначені, та інших умов, передбачених цим Положенням.

112. Військове звання лейтенанта присвоюється:

1) курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, які не мають військових звань офіцерського складу, здобули ступінь вищої освіти бакалавр, тактичний рівень військової освіти та призначаються на посади офіцерського складу;

2) особам рядового, сержантського і старшинського складу, які успішно опанували освітні програми професійної військової освіти тактичного рівня у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, мають ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, та призначаються на посади офіцерського складу;

3) особам сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, мають ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли (у разі потреби) фаховий курс професійної військової освіти за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з одночасним прийняттям на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та призначенням на посади з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

4) особам сержантського і старшинського складу, які були призначені на посади осіб офіцерського складу та здобули вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра та тактичний рівень військової освіти;

5) особам рядового складу, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військовозобов'язаним і жінкам, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі на посадах офіцерського складу та мають вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра, що відповідає профілю службової діяльності, та атестовані до присвоєння первинного військового звання офіцерського складу, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності — для розвідувального органу Міністерства оборони України.

113. Військове звання лейтенанта запасу присвоюється курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, які проходили навчання:

за державним замовленням органів виконавчої влади, інших державних органів для проходження служби на посадах осіб начальницького складу в таких органах та звільняються з військової служби в запас безпосередньо після закінчення таких закладів освіти на підставах, передбачених підпунктом “а” пункту 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”;

для проходження військової служби на посадах офіцерського складу та звільняються з військової служби в запас безпосередньо після закінчення таких навчальних закладів з підстав, передбачених підпунктами “б” і “г” пункту 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”.

114. Підготовка проектів наказів Міністра оборони України по особовому складу про присвоєння військових звань офіцерського складу та

призначення на посади (зарахування у розпорядження) випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, наукових установ та направлення цих проектів наказів до служби персоналу Міністерства оборони України здійснюється у цих закладах не пізніше ніж за три місяці до дня завершення навчання.

115. Порядок атестування осіб до присвоєння військових звань молодшого лейтенанта і лейтенанта визначається Міністерством оборони України.

116. Чергові військові звання присвоюються військовослужбовцям, у яких закінчився мінімальний строк вислуги в попередньому військовому званні та які призначаються на посади, за якими штатом передбачені військові звання вище тих, що вони мають.

117. Чергове військове звання осіб сержантського і старшинського складу, офіцерського складу до полковника включно курсантам (слухачам, ад'юнктам і докторантам) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти, наукових установ присвоюється під час закінчення вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти та закладу фахової передвищої військової освіти в разі, якщо військове звання за посадою, на яку військовослужбовець призначається (спланований до призначення) після закінчення навчання, вище за його військове звання, за умови, що у військовослужбовця закінчився мінімальний строк вислуги у попередньому військовому званні на день видання наказу про присвоєння такого військового звання.

118. Чергове військове звання до полковника (капітана 1 рангу) включно може бути присвоєно посмертно військовослужбовцям, які захищали незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України, незалежно від займаних посад та строку вислуги у військовому званні.

119. Присвоєння чергових військових звань військовослужбовцям, які направлені за кордон у складі військових підрозділів, здійснюється відповідно до вимог пункту 116 цього Положення.

120. Командири (начальники) військових частин оголошують військовослужбовцям наказ про присвоєння військових звань в урочистій обстановці з врученням погонів.

121. Військовослужбовцям, які мають армійські (корабельні) військові звання, у разі призначення на посади, за якими штатом передбачено корабельні (армійські) військові звання, одночасно присвоюються відповідні військові звання.

122. До військових звань осіб офіцерського складу юридичної, медичної та капеланської служб, які мають відповідну освіту, під час призначення на відповідну посаду додаються слова “юстиції”, “медичної служби”, “капеланської служби” у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

У разі призначення офіцерів із зазначених посад на посади, які не належать до посад медичної, юридичної або капеланської служб, у наказі щодо призначення оголошується військове звання цих офіцерів без додавання слів “медичної служби”, “юстиції” або “капеланської служби”.

123. Присвоєння військовослужбовцям, відрядженим до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти, чергових військових звань здійснюється за поданням їх керівників з додержанням вимог, передбачених пунктом 111 цього Положення, за умови, що військове звання за посадою, передбаченою Переліком посад, що заміщуються військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних закладах освіти, та граничних військових звань за цими посадами, відповідає черговому військовому званню або є вищим.

Випадки, в яких військове звання не присвоюється

124. Чергове військове звання не присвоюється:

1) під час перебування військовослужбовця у розпорядженні відповідного командира (начальника), у відпустці по догляду за дитиною або усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень, відсторонення від посади, призупинення військової служби;

2) якщо військовослужбовець має дисциплінарне стягнення “попередження про неповну службу відповідність”;

3) якщо за вироком суду військовослужбовцю призначено покарання, не пов'язане з позбавленням чи обмеженням волі, арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні або його звільнено від відбування покарання з випробуванням.

*Особливості присвоєння військових звань
під час прийняття на військову службу*

125. За військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час прийняття на військову службу за контрактом

зберігаються військові звання, присвоєні до прийняття на військову службу за контрактом.

126. У разі прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом їм присвоюється чергове військове звання офіцерського складу з урахуванням строку вислуги в наявному військовому званні до звільнення в запас, але не вище військового звання за посадою, на яку вони призначаються. Чергове військове звання присвоюється посадовими особами, визначеними пунктом 104 цього Положення.

127. Громадянам, які мають спеціальні звання або класні чини, в разі їх прийняття на військову службу за контрактом присвоюються військові звання в порядку переатестації з урахуванням їх спеціальних звань або класних чинів, рівня освіти, досвіду служби та відповідності посаді, на яку їх призначено.

Рішення щодо прийняття таких громадян на військову службу за контрактом та присвоєння їм військового звання офіцерського складу за результатами проведення переатестації приймається за умови, якщо спеціальне звання або класний чин є рівним або вищим за штатно-посадову категорію посади, на яку вони призначаються. У такому разі військове звання присвоюється відповідно до штатно-посадової категорії такої посади.

Рішення про проведення переатестації у військовому званні осіб, яким присвоюються в порядку переатестації військові звання вищого офіцерського складу, приймається Президентом України.

Пропозиції щодо проведення переатестації у військовому званні інших громадян, які мають спеціальне звання або класний чин, вносяться під час розгляду питання стосовно прийняття цих осіб на військову службу за контрактом та подаються за підписом керівника органу військового управління до Міністерства оборони України.

Проведення переатестації громадян, які мають спеціальне звання або класний чин, для присвоєння військового звання здійснюється Міністром оборони України одночасно з прийняттям цих осіб на військову службу за контрактом та призначенням на відповідну посаду.

Для громадян, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу з одночасним присвоєнням військових звань за результатами проведення переатестації, строки вислуги у військовому званні обчислюються з дня підписання наказу про присвоєння їм такого військового звання.

Пониження у військовому званні та позбавлення військового звання

128. Військовослужбовці сержантського і старшинського складу, офіцерського складу (крім військовослужбовців із військовими званнями молодшого сержанта (старшини 2 статті) та молодшого лейтенанта) можуть бути понижені у військовому званні на один ступінь у дисциплінарному порядку. Військовослужбовці сержантського і старшинського складу можуть бути понижені у військовому званні не нижче військового звання молодшого сержанта (старшини 2 статті) із призначенням на нижчу посаду.

129. Пониженим у військовому званні військовослужбовцям чергове військове звання присвоюється з урахуванням посади, яку вони займають, та строку вислуги у військовому званні, визначеного пунктами 106 — 108 цього Положення.

Військовослужбовці, яких було понижено у військовому званні на один ступінь або понижено у військовому званні з переведенням на нижчу посаду після закінчення строку дії дисциплінарних стягнень, у попередньому військовому званні не поновлюються. У такому випадку строк вислуги у пониженому військовому званні обчислюється з дати виконання дисциплінарного стягнення, зазначеної у наказі по особовому складу.

130. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військового звання за вироком суду у зв'язку із засудженням за вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину.

Військовослужбовці, позбавлені військового звання, виключаються із списків особового складу військових частин після набрання вироком суду законної сили з дня початку строку відбування покарання.

131. Керівники територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки одночасно з прийняттям на військовий облік військовослужбовців, які позбавлені військового звання, присвоюють їм військове звання солдата (матроса) запасу.

Особи, позбавлені військового звання за вироком суду, поновлюються в попередньому військовому званні в разі скасування чи зміни вироку суду (у частині позбавлення військового звання).

132. Особи, позбавлені військового звання, можуть бути поновлені в попередньому військовому званні в разі звільнення від покарання на підставі закону про амністію чи акта помилування.

У разі поновлення особи, позбавленої військового звання за вироком суду, у попередньому військовому званні видається відповідний наказ про поновлення у військовому званні посадовою особою, якій надано право присвоювати таке військове звання. У разі відсутності такої посадової особи наказ видається вищою посадовою особою, яка має право видавати накази по особовому складу та присвоювати військові звання.

Особа, поновлена у військовому званні, користується правами та пільгами, встановленими законодавством, відповідно до поновленого військового звання.

Призначення на посади та звільнення з посад

Призначення на посади

133. Призначення військовослужбовців військової служби за контрактом на посади здійснюється у порядку просування по службі з урахуванням перспектив службової кар'єри кожного військовослужбовця.

Призначення військовослужбовця на відповідну посаду без необхідного рівня військової освіти (курсу професійної військової освіти) не допускається.

134. Призначення військовослужбовців з числа осіб вищого офіцерського складу або військовослужбовців з числа старшого офіцерського складу на посади зі штатно-посадовою категорією від бригадного генерала (коммодора) і вище може здійснюватись без дотримання вимог відповідності їх військових звань штатно-посадовим категоріям посад, на які вони призначаються. У разі призначення зазначеної категорії осіб офіцерського складу на нижчі посади таке призначення здійснюється також без дотримання відповідності їх військових звань штатно-посадовим категоріям посад, на які вони призначаються.

135. Планування, організація та управління службовою кар'єрою військовослужбовців військової служби за контрактом здійснюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

136. Особи офіцерського складу, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, у порядку просування по службі можуть бути призначені на вищу посаду, якщо вони вислужили мінімальні строки вислуги у відповідному військовому званні, встановлені пунктами 106—108 цього Положення.

137. Офіцери-випускники вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також військовослужбовці з числа атестованих до присвоєння первинного офіцерського звання протягом року з дня призначення на посади не підлягають призначенню на інші посади, крім таких випадків:

у разі неможливості проходження військової служби на займаній посаді за станом здоров'я відповідно до висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

якщо займана посада підлягає скороченню внаслідок скорочення штатів або проведення організаційних заходів;

через сімейні обставини, — якщо військовослужбовець висловив бажання та подав відповідний рапорт;

у зв'язку з призначенням на нижчу посаду в порядку накладення дисциплінарного стягнення;

у зв'язку з перебуванням у відносинах прямої організаційної та правової залежності з особами, які є близькими особами у значенні, наведеному в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України “Про запобігання корупції”.

138. Військовослужбовець військової служби за контрактом може бути призначений на посаду до іншої військової частини у випадках, визначених пунктом 150 цього Положення, а також якщо військовослужбовця засуджено до службового обмеження, відповідно до якого він не може перебувати на займаній посаді.

Зазначене призначення здійснюється без згоди військовослужбовця, крім таких випадків:

хвороба військовослужбовця, якщо така хвороба згідно з висновком військово-лікарської комісії перешкоджає військовослужбовцю проходити службу в даній місцевості;

хвороба члена сім'ї військовослужбовця, якщо така хвороба згідно з висновком лікарської або лікарсько-експертної комісії перешкоджає проживати в даній місцевості членові його сім'ї;

потреба у догляді за непрацездатними чи хворими батьками, дружиною (чоловіком) або особами, які виховували його з дитинства замість батьків і були визнані опікунами та мешкають окремо від сім'ї військовослужбовця в іншому населеному пункті (гарнізоні).

139. Призначення на іншу посаду військовослужбовця військової служби за контрактом з урахуванням хвороби військовослужбовця чи члена його сім'ї здійснюється за рапортом військовослужбовця та наявності відповідного медичного висновку у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Призначення на іншу посаду до нового місця військової служби військовослужбовця, який проходить військову службу за контрактом, викликане потребою у догляді за непрацездатними чи хворими батьками, дружиною (чоловіком) чи особами, які виховували його з дитинства замість батьків і були визнані опікунами, здійснюється командирами (начальниками) відповідно до номенклатури посад на підставі рапорту військовослужбовця та відповідних документів, які підтверджують потребу у догляді.

140. У разі призначення одного з військовослужбовців, які перебувають у шлюбі та проходять військову службу за контрактом, на посаду, яка передбачає проходження служби в іншому населеному пункті (гарнізоні), одночасно вирішується (за їх згодою) питання щодо призначення його (її) дружини (чоловіка) на посаду, яка передбачає проходження служби у цьому ж населеному пункті, крім випадків призначення на підставі результатів оцінювання чи у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, а також у разі виникнення обставин, передбачених частиною першою статті 27 Закону України "Про запобігання корупції".

У разі відсутності можливості одночасного призначення військовослужбовців, які перебувають у шлюбі та проходять військову службу за контрактом, на інші посади, які передбачають проходження служби в межах одного населеного пункту (гарнізону), та в разі відмови одного з них від звільнення з військової служби призначення таких військовослужбовців на інші посади не здійснюється.

Порядок контролю за прибуттям військовослужбовців до нового місця служби визначається Міністерством оборони України.

141. Військовослужбовець, якому скасовано допуск до державної таємниці або відмовлено у вищій формі допуску до державної таємниці, призначається на посаду, що не передбачає доступу до державної таємниці за визначеною формою допуску. У разі неможливості призначення на таку посаду військовослужбовець звільняється із займаної посади та зараховується у розпорядження посадової особи для вирішення питання щодо подальшого проходження військової служби.

142. Вибуття військовослужбовця до нового місця служби здійснюється після надходження до військової частини, у якій проходить службу військовослужбовець, витягу з наказу відповідного командира (начальника) військової частини про призначення військовослужбовця на посаду, зокрема у разі доведення витягу з наказу з використанням інформаційно-комунікаційних систем. Виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини здійснюється після здавання посади, але не пізніше ніж через місяць від дня одержання військовою частиною зазначеного витягу з наказу про призначення військовослужбовця.

До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовця у відпустці, службовому відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

143. На посади сержантського і старшинського складу призначаються військовослужбовці, які здобули відповідний ступінь фахової передвищої або вищої освіти у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти.

144. За потреби в офіцерах певної спеціальності особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра та пройшли базовий (фаховий) курс професійної військової освіти і здобули тактичний рівень військової освіти, можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу. Призначення на посади молодшого офіцерського складу здійснюється Міністром оборони України з одночасним прийняттям їх на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу (за винятком військовослужбовців, які зараховуються у розпорядження керівника розвідувального органу Міністерства оборони України для подальшого їх призначення у розвідувальному органі Міністерства оборони України) та присвоєнням їм військового звання лейтенант. Підготовка та призначення на відповідні посади офіцерського складу таких військовослужбовців проводиться за умови, якщо їм до досягнення граничного віку перебування на військовій службі залишився строк, який є більшим за строк дії контракту про проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу.

Строки перебування на посадах

145. Для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, граничні строки перебування на посадах встановлюються Міністерством оборони України.

146. Граничні строки перебування на посадах не встановлюються для офіцерів льотного складу авіації та авіаційних спеціалістів, які здійснюють управління і технічну експлуатацію повітряних суден, безпілотних авіаційних комплексів та забезпечують безпеку польотів авіації.

147. Для осіб офіцерського складу на посадах науково-педагогічних (наукових) працівників військових навчальних закладів та керівників закладів культури, які належать до базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня, строк перебування на посаді встановлюється 5 років, якщо інше не встановлено статутом (положенням) вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти або наукової установи.

148. Міністр оборони України, Головнокомандувач Збройних Сил України, керівник розвідувального органу Міністерства оборони України та Голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту у разі службової необхідності можуть, не більше одного разу, приймати рішення про продовження строків перебування осіб офіцерського складу на посадах, у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

149. Організація та порядок черговості проходження військової служби на посадах визначаються Міністерством оборони України.

*Види посад та вимоги до військовослужбовців
під час призначення на посади*

150. Посади можуть бути вищими, рівнозначним або нижчими. Призначення військовослужбовців на посади здійснюється:

- 1) на вищі посади — у порядку просування по службі;
- 2) на рівнозначні посади:

шляхом ротації, для набуття практичного досвіду управлінської діяльності в органах військового управління різного рівня або для вдосконалення (набуття нових) компетентностей за напрямом професійної діяльності та з урахуванням досвіду роботи — у порядку, визначеному Міністерством оборони України;

у разі проведення заміни військовослужбовців у місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі — місцевості з установленим строком військової служби);

з інших підстав:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

за станом здоров'я — на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

через сімейні обставини — якщо військовослужбовець висловив бажання та подав відповідний рапорт;

з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей — на підставі результатів оцінювання;

у зв'язку з перебуванням із близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності;

у разі скасування військовослужбовцю допуску до державної таємниці — на посаду, що не передбачає такого допуску, — за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України;

вагітних військовослужбовців-жінок відповідно до медичного висновку, за їх бажанням, — на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців, які мають дітей віком до трьох років, якщо вони висловили бажання та подали відповідний рапорт у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах;

у разі відсутності можливості поновлення на попередній посаді у зв'язку з незаконним звільненням або призначенням на іншу посаду — за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України;

3) на нижчі посади (в межах посад з однаковою штатно-посадовою категорією):

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;

за станом здоров'я — на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей — за результатами оцінювання;

за віком або сімейними обставинами — якщо військовослужбовець висловив бажання та подав відповідний рапорт;

у зв'язку з перебуванням із близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності — у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду за згодою військовослужбовця;

у разі скасування військовослужбовцю допуску до державної таємниці — на посаду, що не передбачає такого допуску, — за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України, у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;

вагітних військовослужбовців-жінок відповідно до медичного висновку, за їх бажанням, — на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців, які мають дітей віком до трьох років, якщо вони висловили бажання та подали відповідний рапорт, у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах та за відсутності рівнозначних посад;

за ініціативою військовослужбовця — на підставі рішення посадової особи відповідно до номенклатури посад;

у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення — відповідно до пункту “д” статті 48 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;

4) у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення — відповідно до пункту “е” статті 48 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;

5) у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення — відповідно до пункту “е” статті 48 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України (стосовно військовослужбовців сержантського і старшинського складу);

6) у зв'язку із зарахуванням на навчання осіб рядового, сержантського і старшинського складу до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти та закладу фахової передвищої військової освіти, звільненням їх з попередньої посади, призначенням на посади курсантів, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання;

7) у зв'язку із зарахуванням на навчання осіб офіцерського складу до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, звільненням їх з попередньої посади та призначенням на посаду слухачів (очної форми здобуття освіти), ад'юнктів, докторантів, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання;

8) у зв'язку із закінченням строку перебування на посаді;

9) у зв'язку із заміщенням військовослужбовцями, які під час проходження військової служби були визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, встановлених Міністерством оборони України), — на особисте прохання за рішенням посадової особи, до повноважень якої належить призначення на посади відповідно до переліку посад, що можуть бути заміщені такими військовослужбовцями, який визначається Міністерством оборони України.

151. Військовослужбовці призначаються на посади за основною або спорідненою спеціальністю з урахуванням досвіду служби, особистих якостей, досягнень та відповідності здобутих рівнів фахової передвищої, вищої та професійної військової освіти (набутих освітніх та професійних компетентностей) характеристикам посад, перелік яких визначається Міністерством оборони України. У разі призначення військовослужбовців на посади за новою спеціальністю, їх призначенню на ці посади передують відповідна підготовка (перепідготовка).

152. Військовослужбовці, які займають посади військових капеланів, призначаються на посади виключно в межах посад Служби військового капеланства.

153. Просування по службі військовослужбовців здійснюється за рейтинговим принципом, за результатами роботи відповідних колегіальних органів або на конкурсній основі у порядку, встановленому Міністерством оборони України.

154. Порядок заміщення посад на конкурсній основі особами офіцерського складу науково-педагогічних (наукових) посад у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, що мають відповідний науковий підрозділ, та наукових установах Міністерства оборони України, Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту, а також керівників закладів культури, які належать до базової мережі закладів культури загальнодержавного рівня, здійснюється відповідно до номенклатури посад з урахуванням вимог Законів України “Про вищу освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність” та “Про культуру”. Порядок призначення офіцерів на зазначені посади встановлюється Міністерством оборони України.

155. Для осіб офіцерського складу під час просування по службі обов'язково враховуються ротація їх на командних, штабних та інших посадах в органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, а також проходження курсів професійної військової освіти, підвищення кваліфікації (перепідготовки) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, зокрема у військових навчальних закладах інших держав, перелік яких визначається Міністерством оборони України.

156. Призначення військовослужбовців на посади у розвідувальному органі Міністерства оборони України здійснюється з урахуванням вимог статті 31 Закону України "Про розвідку".

157. Необхідність і терміновість призначення військовослужбовців, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарською комісією за станом здоров'я придатними до військової служби (з числа осіб, які придатні до військової служби у військових частинах забезпечення, територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти, закладах/установах, медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв'язку, оперативного забезпечення, охорони, та осіб, які непридатні для проходження служби у підрозділах спеціального призначення, на підводних човнах, надводних кораблях, у спеціальних спорудах), з посад, які вони займають, на інші посади, на яких вони можуть виконувати обов'язки військової служби з урахуванням стану здоров'я, підготовки і досвіду служби, визначаються командирами (начальниками), які мають право призначати військовослужбовців на відповідні посади.

158. Військовослужбовці, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі та визнані за станом здоров'я непридатними до льотної роботи, служби на підводних човнах, надводних кораблях або до роботи у спеціальних спорудах, але придатними до військової служби, призначаються на посади, не пов'язані з виконанням польотних завдань, службою на підводних човнах, надводних кораблях чи роботою у спеціальних спорудах. У разі відсутності вакантних посад зазначені військовослужбовці звільняються в установленому порядку з військової служби.

159. Призначення військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, на нижчі посади може здійснюватися на посади з штатно-посадовими категоріями, які відповідають їх військовому званню, у випадках, передбачених пунктом 150 цього Положення, у разі

призначення на інші посади військовослужбовців для подальшого проходження військової служби в місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами, а також у разі призначення на посади, виконання обов'язків військової служби за якими пов'язано з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням, ризиком для життя і здоров'я, перелік яких визначається Міністерством оборони України або призначення на посади до підрозділів Збройних Сил України, які направляються до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

160. Військовослужбовці, призначені з вищих посад на нижчі, у подальшому просуваються по службі з дотриманням вимог, передбачених пунктом 150 цього Положення.

Військовослужбовець, який був призначений на нижчу посаду у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, у подальшому призначається на посаду, що є рівнозначною або вищою за посаду, яку він займав до призначення, непослідовно (на кілька ступенів) та без урахування строку перебування на посаді, на яку він був призначений у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів.

161. Не допускається призначення військовослужбовців на нижчі посади без їх згоди:

у зв'язку із вагітністю, наявністю у них дітей віком до трьох років;

у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями (батьками) та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей з інвалідністю.

Вагітних військовослужбовців-жінок відповідно до медичного висновку (якщо вони висловили бажання та подали відповідний рапорт) дозволяється призначати на посади за підставами, визначеними абзацом одинадцятим підпункту 2 і абзацом восьмим підпункту 3 пункту 150 цього Положення.

162. Призначення військовослужбовців на посади заступників командирів (начальників) з питань режиму, начальників режимно-секретних органів та їх заступників, а також видання наказу про покладення на військовослужбовця обов'язків щодо забезпечення режиму секретності здійснюється за погодженням з органами Служби безпеки України та режимно-секретними органами вищого рівня відповідно до законодавства.

163. Начальники спеціальних органів зв'язку (шифрувальної служби та засекреченого зв'язку) призначаються на посади і звільняються з посад

за погодженням з органами спеціального зв'язку Генерального штабу Збройних Сил України.

164. Призначення на посади та звільнення з посад військових капеланів здійснюється за погодженням з начальником Служби військового капеланства.

165. Військовослужбовці, які є близькими особами у значенні, наведеному в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України “Про запобігання корупції”, не можуть перебувати у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її керівника, зокрема через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на військову службу, призначення на посаду, звільнення з військової служби, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, контролю за їх виконанням.

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги абзацу першого цього пункту, відповідні військовослужбовці, близькі їм особи вживають заходів до усунення таких обставин у порядку, визначеному частиною другою статті 27 Закону України “Про запобігання корупції”.

166. Забороняється прийняття військовослужбовців на посади у порядку службового сумісництва, крім посад, пов'язаних із науково-педагогічною або науковою діяльністю. Прийняття військовослужбовців на такі посади здійснюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особи офіцерського складу, які мають наукові ступені (вчені звання) або стратегічний чи оперативний рівень військової освіти та відповідний досвід роботи за фахом, можуть залучатися до проведення навчальних занять із курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, на умовах погодинної оплати праці з дозволу безпосереднього командира (начальника).

Повноваження посадових осіб щодо призначення на посади

167. Призначення на посади здійснюється:

1) Головнокомандувача Збройних Сил України, начальника Генерального штабу Збройних Сил України, Командувача об'єднаних сил, командувачів видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, керівника розвідувального органу Міністерства оборони України, Голови Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту та його заступників — Президентом України за поданням Міністра оборони України;

2) військовослужбовців — Міністром оборони України та посадовими особами відповідно до номенклатури посад;

3) курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти на посади, за якими передбачені військові звання від солдата (матроса) до головного сержанта (головного корабельного старшини), — начальниками вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та закладів фахової передвищої військової освіти.

168. Призначення військовослужбовців за наявності обґрунтованих підстав з урахуванням висновків оцінювання, рекомендацій їх безпосередніх і прямих начальників та на підставі клопотань командирів (начальників), які порушили питання про призначення, здійснюється:

1) осіб офіцерського складу:

між видами Збройних Сил України, з'єднаннями, повітряними командуваннями, військовими частинами та оперативними командуваннями, — наказами посадової особи, якій підпорядковані відповідні види Збройних Сил України, з'єднання, військові частини та оперативні командування, крім посад, що належать до повноважень вищої посадової особи;

2) осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу:

між з'єднаннями, військовими частинами, оперативними (повітряними) командуваннями — наказами керівника служби персоналу виду Збройних Сил України або посадової особи, якій підпорядковані відповідні з'єднання, військові частини та оперативні, повітряні, морське командування;

між військовими частинами видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України та військовими частинами, які підпорядковані начальникам структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України, — наказом керівника служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України;

між військовими частинами видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України та військовими частинами, які підпорядковані Міністерству оборони України, — наказом керівника служби персоналу Міністерства оборони України.

Призначення на посади, що належать до номенклатури посад нижчої посадової особи, здійснюється наказами тих командирів (начальників), до

номенклатури посад яких належать посади, з яких переміщуються військовослужбовці.

169. Призначення військовослужбовців з вищих посад на нижчі здійснюється на підставах, передбачених:

абзацами другим — дев'ятим підпункту 3 пункту 150 цього Положення, — прямими начальниками у межах наданих їм прав щодо призначення на посади;

абзацом десятим підпункту 3 та підпунктами 4 і 5 пункту 150 цього Положення, якщо до військовослужбовців було застосовано таке дисциплінарне стягнення, як попередження про неповну службову відповідність (у випадку, визначеному частиною третьою статті 102 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України), пониження в посаді, пониження у військовому званні на один ступінь, пониження у військовому званні з переведенням на нижчу посаду (стосовно військовослужбовців сержантського і старшинського складу), — командирами (начальниками), яким відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України надано таке право.

170. Призначення військовослужбовців на посади, за якими штатом передбачено подвійне найменування, здійснюється наказами посадової особи, до номенклатури посад якої належить вища посада.

171. Зарахування на навчання (підготовку) до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (наукових установ у системі Міністерства оборони України) слухачів, ад'юнктів, докторантів здійснюється наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України, а зарахування на навчання курсантів, слухачів курсів підготовки для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу — наказами начальників вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

Зарахування слухачів для отримання тактичного, оперативного або стратегічного рівня військової освіти заочної форми здобуття освіти на навчання до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти без виключення зі списків особового складу військової частини здійснюється керівниками цих закладів освіти.

172. Випускники вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти (наукових установ у системі Міністерства оборони України) закладів фахової передвищої військової освіти (крім курсів професійної військової освіти), відраховані із

зазначених закладів (установ) у зв'язку із успішним закінченням навчання (підготовки), призначаються на посади:

осіб офіцерського складу — Міністром оборони України;

осіб сержантського і старшинського складу — керівником служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України/Голови Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту.

Офіцери-випускники після закінчення курсів професійної військової освіти вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, які навчалися за очною формою здобуття освіти, зараховуються Міністром оборони України у розпорядження посадових осіб, які мають право призначення на посади, на які сплановано призначення випускників, з одночасним присвоєнням чергового військового звання.

Призначення військовослужбовців, пов'язане з відрахуванням з вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти (наукової установи у системі Міністерства оборони України), зазначене у пункті 172 цього Положення, проводиться в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особливості призначення військовослужбовців

Ротація військовослужбовців

173. У Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту здійснюється ротація військовослужбовців.

Ротація військовослужбовців здійснюється з метою підвищення рівня розвитку їх професійних компетентностей, мотивації до професійного самовдосконалення, запобігання корупції, ефективного використання потенціалу військовослужбовців, забезпечення рівних можливостей для військової кар'єри, для більш доцільного службового використання та службової необхідності.

Основними принципами ротації є:

законність та прозорість;

збалансованість та оптимальне поєднання потреб Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту та інтересів військовослужбовців;

гендерна рівність;

системність;

плановість та послідовність;

скоординованість заходів, що забезпечують ротацію;

гнучкість.

174. Військовослужбовці підлягають ротації на рівнозначні посади з урахуванням їх спеціальності (спеціалізації), рівня розвитку професійних компетентностей, досвіду військової служби, особистих якостей і досягнень.

Планування та організація проведення ротації військовослужбовців здійснюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

175. Ротації також підлягають військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом у місцевостях з установленим строком військової служби.

Ротація військовослужбовців у разі планової заміни в місцевості з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами та які проходять військову службу на посадах, виконання обов'язків військової служби за якими пов'язано з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням, ризиком для життя і здоров'я здійснюється відповідно до цього Положення. Перелік таких місцевостей визначається Кабінетом Міністрів України, а строки військової служби встановлюються Міністерством оборони України.

Повторне призначення військовослужбовців, в порядку ротації, без їх згоди, в місцевості з установленим строком військової служби раніше ніж через п'ять років не допускається.

Військовослужбовець, який проходить військову службу в місцевості з установленим строком військової служби, може бути залишений для подальшого проходження військової служби на строк до одного року. При цьому максимальний строк військової служби не може перевищувати встановленого законом строку військової служби в такій місцевості.

Порядок призначення військовослужбовців на посади у разі скорочення штатів або проведення організаційних заходів

176. Під час скорочення штатів або проведення організаційних заходів, унаслідок яких передбачається скорочення посад, командири (начальники) не пізніше ніж за два місяці до проведення таких заходів:

персонально попереджають у письмовій формі військовослужбовців, посади яких підлягають скороченню внаслідок проведення організаційних заходів;

подають до служб персоналу відповідної номенклатури посад списки військовослужбовців, посади яких підлягають скороченню, з пропозиціями щодо їх подальшого службового використання;

письмово повідомляють в установленому порядку державній службі зайнятості про заплановане вивільнення військовослужбовців.

177. У разі неможливості призначення військовослужбовців, які вивільняються, на рівнозначні посади вони:

призначаються на нижчі посади з урахуванням підпункту 3 пункту 150 цього Положення;

зараховуються у розпорядження відповідних командирів (начальників) згідно з підпунктом 1 пункту 32 цього Положення;

звільняються з військової служби у встановленому порядку (у разі неможливості виконання пункту 140 або відсутності згоди про призначення на посади у випадках, визначених абзацами третім — п'ятим пункту 137 цього Положення).

178. Під час скорочення штатів або проведення організаційних заходів, унаслідок яких передбачається скорочення посад, на вакантні посади в першу чергу призначаються військовослужбовці, які згідно із законодавством належать до категорій громадян, що користуються переважним правом залишення на службі чи першочерговим правом призначення на вакантні посади. Призначення на посади інших військовослужбовців здійснюється після призначення на посади військовослужбовців, які згідно із законодавством належать до категорій громадян, що користуються переважним правом залишення на службі чи першочерговим правом призначення на вакантні посади.

Порядок тимчасового виконання обов'язків військовослужбовцями

179. У зв'язку зі службовою необхідністю на військовослужбовця, який займає посаду, може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою рівнозначною або вищою посадою, а саме:

- 1) вакантною — за його згодою;

2) невакантною — у разі тимчасової відсутності або внаслідок усунення від виконання службових обов'язків чи відсторонення від виконання службових повноважень військовослужбовця, який її займає.

Безперервний строк тимчасового виконання обов'язків за посадою не повинен перевищувати шести місяців, крім випадків, передбачених пунктом 201 та абзацом одинадцятим пункту 34 цього Положення.

На військовослужбовця, який займає посаду, за його згодою може бути покладено виконання обов'язків за невакантною посадою на час перебування військовослужбовця, який її займає, у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку.

На військовослужбовців, які перебувають у розпорядженні відповідних командирів (начальників), тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою може бути покладено на строк не більше двох місяців.

180. Тимчасове виконання обов'язків покладається на військовослужбовців наказом командира (начальника) військової частини.

Для тимчасового виконання обов'язків за вакантними і невакантними посадами можуть призначатися:

1) особи рядового складу — на посади, за якими штатами передбачені штатно-посадові категорії рядового складу;

2) особи рядового складу режимно-секретних органів та спеціальних органів зв'язку (шифрувальної служби та засекреченого зв'язку), які мають допуск до державної таємниці відповідної форми, — на посади в цих органах, за якими штатами передбачені штатно-посадові категорії сержантського і старшинського складу, з дотриманням вимог пункту 161 цього Положення;

3) особи сержантського і старшинського складу — на посади, за якими штатом передбачені штатно-посадові категорії сержантського і старшинського або молодшого офіцерського складу, якщо їм не підпорядковані офіцери;

4) особи молодшого офіцерського складу — на посади, за якими штатом передбачені штатно-посадові категорії молодшого або старшого офіцерського складу;

5) особи старшого офіцерського складу — на посади, за якими штатом передбачені штатно-посадові категорії старшого або вищого офіцерського складу;

б) особи вищого офіцерського складу — на посади, за якими штатом передбачені штатно-посадові категорії вищого офіцерського складу.

Для тимчасового заміщення невакантних посад на період відпусток військовослужбовців-жінок у зв'язку з вагітністю та пологами, а також відпусток військовослужбовців по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, якщо дитина потребує домашнього догляду, — тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку, командири (начальники) військових частин можуть тимчасово приймати на роботу працівників, які мають споріднені спеціальності, з укладенням з ними на цей період строкового трудового договору.

Тимчасове заміщення вакантних посад працівниками на умовах строкового трудового договору здійснюється у випадках та в порядку, визначених Міністерством оборони України.

Освіта, підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації

Підготовка громадян до проходження військової служби за контрактом на посадах рядового складу, сержантського і старшинського складу

181. Підготовка громадян, прийнятих на військову службу за контрактом, та підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу здійснюється у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти, військових частинах, навчальних частинах (центрах) шляхом навчання на спеціальних курсах підготовки.

Підготовка осіб рядового складу включає базову загальновійськову підготовку та фахову підготовку (перепідготовку) за визначеною військово-обліковою спеціальністю.

Порядок проведення базової загальновійськової підготовки визначається Законом України “Про військовий обов’язок і військову службу” та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Підготовка осіб сержантського і старшинського складу включає багаторівневу підготовку та курсову підготовку (підвищення кваліфікації) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти, військових частинах, навчальних частинах (центрах).

Порядок організації, здійснення та забезпечення підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) громадян до проходження військової служби за контрактом на посадах рядового складу, сержантського і старшинського складу визначається Міністерством оборони України.

Підготовка громадян до проходження військової служби за контрактом на посадах офіцерського, сержантського і старшинського складу

182. Підготовка громадян для проходження служби на посадах офіцерського складу здійснюється у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, наукових установах та передбачає:

здобуття відповідних рівнів військової освіти на курсах професійної військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти бакалавра за освітньо-професійними програмами відповідних спеціальностей та тактичного рівня військової освіти шляхом опанування освітніх програм базового та фахового курсів тактичного рівня професійної військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти магістра з одночасним опануванням освітніх програм командного курсу тактичного рівня професійної військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти магістра в галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” за спеціальностями “Військове управління (за видами збройних сил)”, “Забезпечення військ (сил)” після здобуття оперативного рівня військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти магістра в галузі знань “Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону” за спеціальністю “Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)” після здобуття стратегічного рівня військової освіти;

здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії;

здобуття наукового ступеня доктора наук.

183. Порядок та вимоги щодо відбору, направлення та прийому на навчання громадян для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу для здобуття ступенів вищої освіти, отримання тактичного, оперативного та стратегічного рівнів військової освіти, а також порядок відбору та направлення осіб офіцерського складу на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових

навчальних підрозділів закладів вищої освіти військових формувань встановлюються Міністерством оборони України за погодженням із Міністерством освіти і науки України.

184. Здобуття фахової передвищої, вищої та професійної військової освіти громадянами для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського та офіцерського складу, їх перепідготовка і підвищення кваліфікації здійснюються у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, наукових установах, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, або вищих військових навчальних закладах (закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання), наукових установах інших складових сил оборони.

185. Освітній ступінь магістра в галузі медицини та фармації та тактичний рівень військової освіти здобуваються на основі повної загальної середньої освіти або ступеня вищої освіти молодшого бакалавра, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за відповідною спеціальністю особами за освітньо-професійними програмами відповідних спеціальностей (спеціалізацій) з одночасним опануванням програм підготовки офіцерів запасу за відповідними військово-обліковими спеціальностями у закладах вищої освіти.

Інтернатура за спеціальностями “Медицина” та “Фармація” здобувається на основі ступеня вищої освіти магістра медичного, фармацевтичного спрямування слухачами за програмами підготовки у військовій інтернатурі з одночасним опануванням освітніх програм професійної військової освіти.

Вторинна лікарська спеціалізація здобувається на основі ступеня вищої освіти магістра медичного, фармацевтичного спрямування та інтернатури за спеціальностями “Медицина” та “Фармація” на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації відповідних спеціалізацій в Українській військово-медичній академії або медичних закладах вищої освіти.

Ступінь магістра ветеринарного спрямування та тактичний рівень військової освіти здобуваються на основі повної загальної середньої освіти освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра або освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста за відповідною спеціальністю особами за освітньо-професійними програмами відповідних спеціальностей з одночасним опануванням освітніх програм професійної військової освіти.

186. Порядок організації та здобуття фахової передвищої, вищої та професійної військової освіти для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського та офіцерського складу визначається Міністерством оборони України та іншими державними органами, до сфери управління яких належать заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, наукові установи за погодженням із Міністерством освіти і науки України.

Право військовослужбовців на отримання вищої освіти (без здобуття рівнів військової освіти)

187. Військовослужбовці мають право на навчання (у тому числі на здобуття післядипломної освіти) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, інших закладах вищої освіти. Військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, дозволяється навчатися в інших закладах вищої освіти без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їх навчання для здобуття попереднього ступеня вищої освіти.

Військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом та продовжили строк військової служби за другим (наступним) або новим контрактом, військовослужбовці віком від 18 до 25 років, які проходять військову службу за контрактом або за призовом під час мобілізації, на особливий період та особи офіцерського складу (крім військовослужбовців військової служби за призовом осіб офіцерського складу), які здобули вищу освіту за державним замовленням та прослужили час, що дорівнює часу навчання для здобуття попереднього ступеня вищої освіти, для поглиблення професійних знань і здобуття наступного рівня вищої освіти можуть навчатися без відриву від військової служби у закладах вищої освіти.

Дозвіл на навчання надається командиром (начальником) військової частини, на підставі рапорту військовослужбовця.

Підвищення кваліфікації

188. Відбір кандидатів для навчання на курсах підвищення кваліфікації та порядок організації та строки проведення підвищення кваліфікації військовослужбовців, зокрема особливості здійснення підготовки військовослужбовців щодо знання та додержання норм

міжнародного гуманітарного права, визначаються Міністерством оборони України.

Оцінювання військовослужбовців

189. Оцінювання проводиться з метою організації управління кар'єрою військовослужбовців, забезпечення якісного укомплектування посад, вдосконалення підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації військовослужбовців шляхом об'єктивного оцінювання їх професійних компетентностей, рівня розвитку індивідуальних якостей кожного військовослужбовця, визначення відповідності їх займаній посаді і перспектив подальшого проходження військової служби та підготовки відповідних рішень щодо призначення та звільнення з посади.

190. Оцінювання військовослужбовців складається з щорічного та періодичного оцінювання.

Оцінюванню підлягають усі військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, за винятком військовослужбовців, які є депутатами Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад, прикомандировані до зазначених органів у зв'язку з обранням на посади, на яких вони працюють на постійній основі, та військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти (крім випадків оцінювання перед звільненням з військової служби).

191. Організація та порядок проведення оцінювання військовослужбовців визначаються Міністерством оборони України.

Порядок відрядження військовослужбовців для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі

192. Особи офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом, за їх згодою можуть бути відряджені в інтересах оборони держави та її безпеки до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти із залишенням на військовій службі, але зі звільненням із займаної посади з подальшим призначенням на посаду відповідно до Переліку посад, що заміщуються військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних закладах освіти, та граничних військових звань за цими посадами, який затверджується Президентом України.

Для заміщення вакантних посад у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних закладах освіти їх керівники надсилають до Міністерства оборони України письмовий запит про основні характеристики зазначених посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги, яким повинні відповідати військовослужбовці для зайняття таких посад.

На підставі письмового запиту Міністерством оборони України здійснюється відбір військовослужбовців для відрядження на посади в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних закладах освіти.

Рішення про відрядження військовослужбовців приймається Міністром оборони України на підставі письмового запиту керівника державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального закладу освіти, рапорту військовослужбовця та відповідного подання, про що видається відповідний наказ.

Про призначення відряджених військовослужбовців на посади керівники державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти письмово повідомляють Міністерство оборони України.

193. За погодженням із Міністерством оборони України керівник державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального закладу освіти звільняє з посад відряджених військовослужбовців та направляє їх у розпорядження Міністерства оборони України:

після виконання визначеного обсягу завдань в інтересах оборони держави та її безпеки;

за заявою військовослужбовця;

у разі невиконання військовослужбовцем обов'язків за займаною посадою.

За потреби Міністр оборони України має право відкликати з державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального закладу освіти відряджених військовослужбовців, повідомивши про таке відкликання їх керівників.

Звільнені з посади відряджені військовослужбовці направляються в місячний строк у розпорядження Міністерства оборони України з приписом, службовою характеристикою та наказом (розпорядженням) про звільнення з посади.

До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовців у відпустці, службовому відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

Після повернення в розпорядження Міністерства оборони України військовослужбовці призначаються на посади з урахуванням ступеня вищої освіти та їх рівня військової освіти, але не нижчі за ті посади, які вони займали до відрядження.

194. За відрядженими до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти військовослужбовцями та членами їх сімей зберігаються гарантії та пільги, передбачені для військовослужбовців законодавством. Виплата грошового забезпечення та надання матеріального забезпечення відрядженим військовослужбовцям здійснюється у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Пенсійне забезпечення звільнених у запас або відставку відряджених військовослужбовців здійснюється на підставах, визначених законодавством для військовослужбовців.

195. Нагородження державними нагородами та відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства оборони України відряджених військовослужбовців здійснюється за поданням керівника державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального закладу освіти, до яких вони відряджені, а у разі потреби — за спільним поданням керівника державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального закладу освіти, до яких вони відряджені, та Міністра оборони України.

196. Чергові військові звання присвоюються відрядженим військовослужбовцям, у яких закінчився мінімальний строк вислуги в попередньому військовому званні та які призначаються на посади, передбачені Переліком посад, що заміщуються військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних закладах освіти, та граничних військових звань за цими посадами, що відповідають черговому військовому званню або є вищими.

Особливості проходження військової служби
військовослужбовцями, які направляються за кордон

197. Відбір і направлення за кордон військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, здійснюється на добровільній основі у порядку, що визначається Міністерством оборони України.

198. На військовослужбовців, які направляються за кордон, оформлюються виїзні справи у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

199. Видання відповідного наказу по особовому складу здійснюється після підписання громадянином/військовослужбовцем контракту про умови і порядок проходження військової служби у складі військового підрозділу, що направляється до іншої держави (далі – контракт про направлення за кордон), згідно з додатком 3.

200. Призначення військовослужбовців на посади у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як національний контингент, як національний персонал, що не входить до складу національного контингенту, до багатонаціональних органів військового управління, до закордонних дипломатичних установ України, а також направлені на навчання (підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації) за кордон, здійснюється Міністром оборони України та посадовими особами відповідно до номенклатури посад.

201. Військовослужбовці, які призначаються на посади у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також направлені на навчання (підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації) за кордон строком до одного року, не виключаються зі списків особового складу військових частин, у яких вони проходять військову службу. Дозволяється покладати тимчасове виконання обов'язків за невакантими посадами військовослужбовців, які призначаються на посади у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також направлені на навчання (підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації) за кордон строком до одного року, на інших військовослужбовців у порядку, встановленому пунктом 179 цього Положення. Після закінчення строку військової служби у складі підрозділів Збройних Сил України, направлених до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, або навчання за кордоном військовослужбовці продовжують проходження військової служби у військових частинах, з яких вони вибули.

202. Військовослужбовці, призначені на посади національного персоналу, у багатонаціональних органах військового управління, а також направлені на навчання за кордоном строком понад один рік, звільняються із займаних посад, виключаються зі списків особового складу військової частини та призначаються на посади у визначену Міністром оборони України військову частину. Після закінчення проходження військової служби або навчання за кордоном військовослужбовці звільняються з посад у визначеній Міністром оборони України військовій частині та призначаються на посади Міністром оборони України.

203. Призначення військовослужбовців на іншу посаду у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, здійснюється наказами по особовому складу посадових осіб, зазначених у пункті 200 цього Положення, за поданням командира (начальника) відповідного військового підрозділу.

204. Вимоги до кандидатів, порядок відбору і направлення військовослужбовців для навчання за кордоном строком понад два місяці визначаються Міністерством оборони України.

Порядок направлення військовослужбовців у складі військових підрозділів для участі у міжнародних операціях з підтримки миру і безпеки як національний контингент

205. Із військовослужбовцями підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національного контингенту, підписується контракт про направлення за кордон.

206. Право на підписання з військовослужбовцями контракту про направлення за кордон від імені Міністерства оборони України надається:

1) Міністру оборони України, — з військовослужбовцями, що призначені або призначаються на посади, за якими штатом передбачено військове звання вищого офіцерського складу;

2) командувачу виду Збройних Сил України, на якого покладено формування підрозділу Збройних Сил України, що направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, — з іншими особами.

207. Контракт про направлення за кордон підписується на строк перебування військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, але не більше одного року, та набирає

чинності з дати перетину військовослужбовцем державного кордону України.

208. Контракт про направлення за кордон складається у двох примірниках та підписується військовослужбовцем і посадовою особою, якій надано право на його підписання від імені Міністерства оборони України. Підпис посадової особи скріплюється відповідною гербовою печаткою військової частини.

Один примірник контракту про направлення за кордон зберігається в особовій справі військовослужбовця, другий — у військовослужбовця.

209. Про дату набрання чинності контракту про направлення за кордон в обох його примірниках та в послужному списку особової справи військовослужбовця робиться відповідний запис, який завіряється підписом командира (начальника) військової частини та скріплюється відповідною гербовою печаткою військової частини.

210. З військовослужбовцем підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, за його бажанням може бути підписано новий контракт про направлення за кордон, у разі:

прийняття рішення Міністром оборони України про продовження строку перебування військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки;

призначення військовослужбовця на іншу посаду у складі військового підрозділу за службовою необхідністю.

Новий контракт про направлення за кордон підписується на строк, з урахуванням якого безперервний строк служби військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, не може перевищувати одного року.

Новий контракт про направлення за кордон набирає чинності з дня, що настає за днем закінчення строку чинного додатка до контракту, а з військовослужбовцем, якого призначено на іншу посаду у складі військового підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, — з дня видання відповідною посадовою особою наказу про призначення його на посаду.

211. Для військовослужбовців підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з

підтримання миру і безпеки, які перебувають в умовах, що з об'єктивних причин (перебування у полоні, заручником, інтернованим в нейтральній державі, якщо місце перебування невідоме, та за інших обставин) унеможливають підписання контракту про направлення за кордон, контракт діє до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими або повернення до підрозділів, в яких вони проходили військову службу за кордоном, а також до визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо підписання нового контракту про направлення за кордон.

У разі непідписання нового контракту про направлення за кордон такі військовослужбовці повертаються в Україну.

Для військовослужбовців, які після закінчення перебування у зазначених в абзаці першому цього пункту умовах повертаються в Україну, контракт про направлення за кордон діє до дати перетинання військовослужбовцями державного кордону України або до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими.

212. Дія контракту про направлення за кордон припиняється, а військовослужбовці повертаються в Україну достроково за наявності підстав, передбачених абзацами першим та другим пункту 211 цього Положення та пунктом 1 частини п'ятої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

213. У разі припинення дії контракту про направлення за кордон у примірнику додатка, що зберігається в особовій справі, робиться запис із зазначенням підстав і дати припинення дії додатка до контракту про проходження військової служби. Запис засвідчується підписом відповідної посадової особи та гербовою печаткою військової частини.

Звільнення з військової служби

Права посадових осіб щодо звільнення з військової служби

214. Звільнення військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, із військової служби здійснюється на підставах, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу":

до старшого солдата (старшого матроса) — командирами батальйонів (кораблів 2 рангу) і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них;

у військових званнях до майстер-сержанта (майстер-старшини) включно за наявності усіх підстав — командирами бригад (полків, кораблів 1 рангу) і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них, керівниками служб персоналу виду Збройних Сил України;

у військових званнях до підполковника (капітана 2 рангу) включно за наявності усіх підстав — командирами корпусів та командувачами військ оперативних командувань і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них, а також командувачами окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачами видів Збройних Сил України, начальником Генерального штабу Збройних Сил України, керівником служби персоналу Міністерства оборони України;

у військових званнях до полковника (капітана 1 рангу) включно за наявності усіх підстав, крім військовослужбовців, які займають посади номенклатури посад Міністра оборони України, — Головнокомандувачем Збройних Сил України, керівником розвідувального органу Міністерства оборони України та Головою Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту;

у військових званнях до генерал-лейтенанта (віце-адмірала) та прирівняних до них згідно із пунктом 3 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військових звань включно за наявності усіх підстав — Міністром оборони України;

у військових званнях генерала (адмірала) та прирівняних до них згідно із пунктом 3 розділу II “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України від 4 червня 2020 року № 680-ІХ “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо військових звань військовослужбовців” військовому званні — Президентом України.

Особливості звільнення військовослужбовців з військової служби в деяких випадках

215. Військовослужбовці звільняються з військової служби у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів:

1) у разі скорочення посади, яку військовослужбовець займає, у тому числі у разі ліквідації (розформовування), реорганізації військових частин або державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та

комунальних закладів освіти, у разі неможливості використання цього військовослужбовця на військовій службі;

2) у разі скорочення рівнозначних посад у межах їх загальної чисельності, які підлягають заміщенню військовослужбовцями з однаковою військово-обліковою спеціальністю, зокрема якщо займана ними посада не підлягає скороченню, за їх згодою (для військовослужбовців, які мають право на пенсію).

216. Звільнення військовослужбовців з військової служби через службу невідповідність здійснюється в разі:

виконання відповідного дисциплінарного стягнення, передбаченого Дисциплінарним статутом Збройних Сил України;

неможливості призначення військовослужбовця, якому відмовлено (якому скасовано) у відповідній формі допуску до відомостей, що становлять державну таємницю, на посаду, яка не передбачає такого допуску, та неможливості звільнення з військової служби на інших підставах, передбачених законодавством.

217. Звільнення з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем. Систематичним невиконанням військовослужбовцем умов контракту вважається неналежне виконання ним або відмова від виконання взятих ним на себе під час укладення контракту обов'язків, коли він притягувався до кримінальної відповідальності, два або більше разів притягувався до адміністративної відповідальності за вчинення військового адміністративного правопорушення або на підставі письмового наказу до дисциплінарної відповідальності за порушення військової дисципліни, які враховуються для оцінки стану дисципліни в Міноборони і строк дії дисциплінарних стягнень за які не закінчився.

218. Звільнення з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням здійснюється в разі, коли протягом останніх шість місяців служби два чи більше разів командуванням не виконувалось одне або декілька із зобов'язань та інших умов, визначених контрактом про проходження військової служби. Невиконання зобов'язань та інших умов, визначених контрактом про проходження військової служби, не враховується для встановлення систематичного невиконання умов контракту командуванням, якщо їх виконання стало неможливим у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій, а також залучення до здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану, боротьби з тероризмом, посилення охорони державного кордону,

ліквідації надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру, надання військової допомоги іншим державам.

219. За наявності підстав, передбачених статтею 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, військовослужбовець може бути звільнений з військової служби під час досудового розслідування або судового провадження, якщо до нього не застосовано заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді затримання особи або запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту чи тримання під вартою, з одночасним повідомленням про звільнення відповідних органів досудового розслідування чи суду.

220. Військовослужбовець, стосовно якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту про проходження військової служби, має право оскаржити наказ про дострокове розірвання контракту і звільнення з військової служби у порядку, встановленому законодавством.

221. У разі незаконного звільнення з військової служби військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом, підлягає поновленню на військовій службі на попередній або за його згодою на іншій, не нижчій, ніж попередня, посаді. У разі поновлення на військовій службі орган, який прийняв рішення про таке поновлення, одночасно вирішує питання щодо виплати військовослужбовцю грошового і матеріального забезпечення за час вимушеного прогулу, які він недоотримав внаслідок незаконного звільнення. Цей період зараховується військовослужбовцю до вислуги років (як у календарному, так і пільговому обчисленні) та до строку, встановленого для присвоєння чергового військового звання. У такому разі контракт про проходження військової служби, строк дії якого закінчився під час вимушеного прогулу, продовжується на строк вимушеного прогулу і строк (до двох місяців), необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров’я та прийняття рішення щодо укладення другого (наступного) контракту про проходження військової служби, у порядку, визначеному цим Положенням.

222. У разі незаконного звільнення військовослужбовця з військової служби поновлення його на попередній або рівнозначній посаді здійснюється посадовою особою, яка має право звільнення цієї категорії військовослужбовців з військової служби, їй рівнозначної або вищої. У такому випадку підставою для видання відповідного наказу є рішення суду.

Порядок звільнення з військової служби

223. Військовослужбовці звільняються з військової служби на підставах, визначених статтею 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”

224. Перед звільненням військовослужбовців уточнюються дані про проходження ними військової служби, документально підтверджуються періоди служби, що підлягають зарахуванню до вислуги в календарному та пільговому обчисленні, проводиться обчислення вислуги років військової служби для призначення пенсій.

Заперечення військовослужбовців щодо складеного розрахунку обчислення вислуги років військової служби розглядаються командирами (начальниками) військових частин перед оформленням документів для звільнення з військової служби.

Обчислення вислуги років військовослужбовців, які звільнені з військової служби через службову невідповідність, у зв’язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем, у зв’язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання, у зв’язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов’язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, здійснюють територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, де вони перебувають на військовому обліку, який надсилає розрахунок вислуги років для затвердження посадовим особам, які визначаються Міністерством оборони України.

225. Військовослужбовці протягом 12 місяців до досягнення граничного віку перебування їх на військовій службі направляються для визначення ступеня придатності до військової служби за станом здоров’я на медичний огляд до військово-лікарської комісії, висновки якої враховуються під час визначення підстав звільнення з військової служби. Військовослужбовці, про залишення яких на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі рішення не прийнято та які включені до плану звільнення військовослужбовців, підлягають звільненню з військової служби на підставі документів, визначених Міністерством оборони України.

Військовослужбовці, які звільняються з військової служби, на медичний огляд військово-лікарською комісією не направляються і

звільненню з військової служби за станом здоров'я не підлягають у разі звільнення:

у зв'язку з припиненням громадянства України;

через службову невідповідність;

у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади;

у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язано з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

у зв'язку із відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності;

у зв'язку з встановленням невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби, визначеним частиною шостою статті 20² Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Військовослужбовці за їх бажанням можуть не направлятися на медичний огляд військово-лікарською комісією в разі звільнення:

у зв'язку із закінченням строку контракту;

за власним бажанням;

за віком у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

через сімейні обставини або з інших поважних причин;

за угодою сторін — у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років;

у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя.

226. З військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, перед їх звільненням проводиться бесіда з питань звільнення.

Форма, порядок оформлення та зберігання документа, в якому відображається зміст проведення бесіди, визначаються Міністерством оборони України.

227. У разі звільнення військовослужбовця з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту видання наказу про звільнення та задача посади військовослужбовцем повинні бути здійснені не пізніше дня закінчення строку контракту, якщо інше не передбачено законодавством.

228. Наказ про накладення на військовослужбовця такого дисциплінарного стягнення, як звільнення з військової служби через службу невідповідність є підставою для видання наказу про його звільнення.

229. Військовослужбовці, які визнані непридатними до військової служби за станом здоров'я, підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я, крім військовослужбовців, визнаних військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (за винятком розумових, сенсорних, психологічних вад та інших захворювань, визначених Міністерством оборони України), які виявили бажання проходити військову службу та стосовно яких прийнято рішення про залишення на військовій службі за контрактом. Військовослужбовці, які були визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності, та яким згідно з

прийнятими рішеннями дозволено проходити військову службу за контрактом на визначених посадах, можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку контракту.

Після отримання військовою частиною відповідного висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність військовослужбовця до військової служби за станом здоров'я або про непридатність до військової служби з переоглядом через 6—12 місяців документи про його звільнення з військової служби оформлюються та надсилаються протягом п'яти робочих днів посадовій особі, яка має право на звільнення такого військовослужбовця.

230. У наказах командирів (начальників) для військовослужбовців, які звільняються з військової служби, можуть бути застосовані такі види заохочення, як оголошення подяки, нагородження грамотою, цінним подарунком, грошовою премією, внесення прізвища військовослужбовця до Книги пошани військової частини.

Військовослужбовцям, які мають право на пенсію за вислугу років, та позитивно характеризуються по службі, а також тим, які мають особливі заслуги перед Україною, незалежно від вислуги років у разі звільнення в запас або у відставку за рішенням посадових осіб, які мають право звільнення, може бути надано право носіння військової форми одягу. Для таких військовослужбовців організуються урочисті заходи.

231. У разі звільнення з військової служби офіцерів, які звільняються з посад що належать до посад медичної, юридичної служби або капеланської служб, у наказі про звільнення оголошується військове звання цих офіцерів без додавання слів “медичної служби”, “юстиції” або “капеланської служби”.

232. Після надходження до військової частини письмового повідомлення про звільнення військовослужбовця з військової служби або після видання наказу командира (начальника) військової частини про звільнення військовослужбовець повинен здати в установлені строки посаду та підлягає виключенню зі списків особового складу військової частини і направленню на військовий облік до обраного територіального центру комплектування та соціальної підтримки або до відповідного підрозділу розвідувального органу Міністерства оборони України (стосовно осіб, які звільняються з розвідувального органу Міністерства оборони України). Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки чи відповідного підрозділу розвідувального органу Міністерства оборони України для взяття на військовий облік.

У разі звільнення з військової служби на військовослужбовця оформлюється службова характеристика, в якій відповідний командир (начальник) визначає посаду, на якій доцільне подальше службове використання військовослужбовця. Зазначена характеристика додається до особової справи військовослужбовця.

233. Особа, звільнена з військової служби, на день виключення зі списків особового складу військової частини повинна бути повністю забезпечена грошовим та належними їй видами матеріального забезпечення відповідно до законодавства. Військовослужбовець до проведення з ним усіх необхідних розрахунків не виключається без його згоди зі списків особового складу військової частини.

234. Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби підстава звільнення зміні не підлягає, якщо під час звільнення не допущені порушення законодавства і не виникли нові обставини, пов'язані зі звільненням.

235. Порядок оформлення документів для видання наказів про звільнення військовослужбовців з військової служби визначається Міністерством оборони України.

Звільнення з військової служби деяких категорій військовослужбовців

236. Звільнення з військової служби військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти, здійснюється посадовими особами, зазначеними в пункті 214 цього Положення, за поданням керівників державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти, до яких вони відряджалися, без зарахування в розпорядження Міністерства оборони України.

Днем закінчення військової служби для таких військовослужбовців є день, зазначений у наказі (розпорядженні) про звільнення з посади в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних закладах освіти, до яких вони були відряджені.

Витяги з наказів про звільнення військовослужбовців з військової служби надсилаються до відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти для подальшого розрахунку звільнених осіб та направлення їх на військовий облік. У день розрахунку таких осіб у зв'язку із звільненням з військової служби керівник державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального навчального закладу направляє їх до

відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки для постановки на військовий облік. Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки для взяття на військовий облік.

237. Звільнення військових капеланів з військової служби здійснюється з підстав, передбачених пунктом 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”.

Звільнення військових капеланів з військової служби у зв'язку з відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності здійснюється за поданням начальника Служби військового капеланства у порядку, встановленому законодавством.

Витяги з наказів про звільнення військових капеланів з військової служби надсилаються також до відповідних керівних центрів (управлінь) релігійних організацій, якими передавався мандат священнослужителю на право здійснення військової капеланської діяльності.

Військова служба (навчання) курсантів вищих військових
навчальних закладів та військових навчальних підрозділів
закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої
військової освіти

*Загальні вимоги до проходження військової
служби (навчання) курсантів*

238. На військову службу (навчання) курсантів приймаються на добровільних засадах громадяни з числа молоді та військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які відповідають вимогам Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу” та виявили бажання здобути фахову передвищу, вищу та професійну військову освіту для подальшого проходження військової служби на посадах осіб сержантського, старшинського та офіцерського складу.

239. Посадові особи, які мають право на укладення від імені Міністерства оборони України або іншого військового формування контракту про навчання з курсантами визначаються Міністерством оборони України.

Контракт про навчання укладається з громадянами, які зараховані до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти для підготовки до проходження військової служби на посадах осіб

сержантського, старшинського складу, офіцерського складу на строк, встановлений частиною другою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Контракт про навчання набирає чинності з дня призначення особи на посаду курсанта вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти або закладу фахової передвищої військової освіти.

Зарахування на навчання курсантів

240. Зарахування на навчання курсантів з числа громадян, які не проходили військову службу, а також осіб рядового, сержантського і старшинського складу на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти здійснюється начальниками вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти на підставі рішень приймальних комісій закладів освіти.

Накази про зарахування військовослужбовців на навчання курсантами вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти за очною формою здобуття освіти є підставою для звільнення їх з посад, які вони займали.

Накази про зарахування призовників та військовозобов’язаних на навчання курсантами вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти є підставою для виключення їх з відповідного обліку.

241. Після зарахування до списків особового складу вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти курсанти, які зараховані на навчання з числа молоді і не проходили військову службу до зарахування на навчання, проходять первинну військово-професійну підготовку та складають Військову присягу.

Військові звання курсантів

242. Курсантам, які не мали військових звань до вступу до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти, під час призначення на посади курсантів присвоюється військове звання

солдата (матроса). За іншими курсантами зберігаються військові звання, присвоєні їм до вступу на навчання.

Курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, які призначені командирами курсантських підрозділів рівня навчального відділення, навчальної групи (навчального взводу) навчального курсу (навчальної роти, батареї) в установленому порядку можуть присвоюватись військові звання, що відповідають штатним посадам командира відділення, головного сержанта взводу, головного сержанта роти (батареї) відповідно.

Для курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти строк вислуги у військовому званні рядового складу не встановлюється, мінімальний строк вислуги у військових званнях сержантського і старшинського складу встановлюється шість місяців, а максимальний — до закінчення контракту про навчання.

243. Чергове військове звання курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти, які навчалися для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу, присвоюється під час закінчення навчання з додержанням вимог, визначених пунктом 104 цього Положення.

Призначення на посади та звільнення з посад курсантів

244. Призначення на посади змінного складу курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти на посади, за якими передбачені військові звання від солдата (матроса) до головного сержанта (головного корабельного старшини) включно здійснюється посадовими особами, визначеними пунктом 166 цього Положення.

245. Курсанти, які до вступу до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти мали військові звання сержантського і старшинського складу, можуть призначатися на посади змінного складу вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти.

246. Випускники вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, закладів фахової передвищої

військової освіти призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання в цих закладах освіти, крім випускників, які зараховуються у розпорядження керівника розвідувального органу Міністерства оборони України, які направляються до військових формувань та відряджаються до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних закладів освіти із залишенням на військовій службі.

Відрахування та звільнення курсантів

247. Відрахування з вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти (наукової установи у системі Міністерства оборони України), крім відрахування з навчання (підготовки) у цих закладах (установах) після успішного завершення навчання (підготовки) за відповідною освітньою (освітньо-професійною, освітньо-науковою) програмою; поновлення на навчанні курсантів (слухачів), ад'юнктів, докторантів, чи переведення їх з одного вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладів фахової передвищої військової освіти (наукової установи у системі Міністерства оборони України) до іншого проводиться в порядку, визначеному Міністерством оборони України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, відповідно до вимог цього Положення.

248. Контракт про навчання припиняється (розривається), а курсант відраховується з вищого військового навчального закладу та військового навчального підрозділу закладу вищої освіти, закладу фахової передвищої військової освіти в порядку, визначеному Міністерством оборони України з урахуванням вимог пункту 91 цього Положення.

У разі припинення (розірвання) контракту про навчання у випадках, передбачених пунктом 91 цього Положення, військовослужбовці звільняються з військової служби, крім тих курсантів чоловічої статі, які були прийняті на навчання під час проходження військової служби за контрактом (крім випадків, передбачених підпунктами “б”, “г”, “і” чи “ж” пункту 1 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”).

249. У разі припинення (розірвання) контракту про навчання військовослужбовці, які були прийняті на навчання під час проходження військової служби за контрактом, направляються до тих військових частин, з яких вони прибули на навчання. Рішення про продовження військової служби такими військовослужбовцями приймає посадова особа, яка має право призначення на відповідну посаду.

250. Звільнення з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту про навчання курсантом здійснюється також в разі відмови курсанта, з яким укладено контракт про навчання, від проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу або офіцерського складу після закінчення закладу вищої освіти.

Базова військова служба

Загальні вимоги до проходження базової військової служби

251. Для проходження базової військової служби направляються придатні для цього за станом здоров'я громадяни чоловічої статі (жіночої статі — добровільно), яким до дня відправлення на базову військову службу виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 25-річного віку, і не мають права на звільнення або відстрочку від направлення для проходження базової військової служби.

Зазначені громадяни можуть один раз обрати рік проходження базової військової служби до досягнення ними 24-річного віку.

Порядок організації підготовки та направлення громадян для проходження базової військової служби визначається статтею 15 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу” та Кабінетом Міністрів України.

Військові звання військовослужбовців базової військової служби

252. Первинне військове звання рекрут громадянам, які направляються для проходження базової військової служби, присвоюється керівниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя у день їх відправлення до навчальних частин (центрів).

253. Для військовослужбовців базової військової служби максимальний строк вислуги у військовому званні рядового складу не встановлюється.

254. Військове звання солдат (матрос) військовослужбовцям базової військової служби присвоюється після проходження ними базової загальновійськової підготовки.

*Призначення на посади та звільнення з посад
військовослужбовців базової військової служби*

255. Військовослужбовці рядового складу базової військової служби призначаються на посади курсантів змінного складу.

256. Призначення військовослужбовців базової військової служби на посади та звільнення з посад, які вони займають, здійснюється наказом командира (начальника) навчальної частини (центру).

257. Призначення військовослужбовців базової військової служби для подальшого проходження військової служби до інших навчальних частин (центрів) проводиться лише за наявності обґрунтованих підстав, а саме:

у зв'язку із службовою необхідністю;

у зв'язку із проведенням організаційних заходів;

за станом здоров'я — на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

258. Призначення військовослужбовців базової військової служби для подальшого проходження військової служби до інших навчальних частин (центрів) проводиться:

у межах виду Збройних Сил України — наказом керівника служби персоналу виду Збройних Сил України;

між видами, окремими родами військ (сил) Збройних Сил України — наказом керівника служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України;

між навчальними частинами (центрами), які підпорядковані керівникам (начальникам) структурних підрозділів Міністерства оборони України або Генерального штабу Збройних Сил України, — наказом керівника служби персоналу Міністерства оборони України або керівника служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України;

в інших випадках — наказом керівника служби персоналу Генерального штабу Збройних Сил України.

Порядок організації та проведення направлення військовослужбовців базової військової служби для подальшого проходження військової служби визначається Міністерством оборони України.

259. Військовослужбовці базової військової служби, які є близнюками, проходять військову службу разом в одному підрозділі.

*Підготовка і перепідготовка військовослужбовців,
які проходять базову військову службу*

260. Підготовка і перепідготовка військовослужбовців базової військової служби здійснюється у навчальних частинах (центрах) шляхом навчання за відповідними програмами підготовки.

Порядок підготовки і перепідготовки, їх організація та програми, за якими проводиться підготовка, визначаються Міністерством оборони України.

Відпустки військовослужбовців базової військової служби

261. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) надається на підставі висновку військово-лікарської комісії із збереженням грошового та матеріального забезпечення з урахуванням абзацу першого пункту 53 цього Положення.

У разі неможливості з поважних причин використати відпустку для лікування у зв'язку з хворобою або відпустку для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за межами військової частини військовослужбовець базової військової служби може бути залишений у військовій частині зі звільненням його на час відпустки від усіх робіт, занять, несення служби у добовому наряді та варті. Така відпустка при військовій частині проводиться, як правило, в медичному пункті (лазареті) військової частини зі здійсненням необхідних лікувально-профілактичних та оздоровчих заходів.

Військовослужбовці базової військової служби під час відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустки для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за направленням командира (начальника) військової частини або начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, керівника територіального центру комплектування та соціальної підтримки можуть проходити медичний огляд за місцем проведення відпустки. Продовження відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустки для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) таким військовослужбовцям визначається відповідно до висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Військовослужбовцям базової військової служби додаткова відпустка після їх звільнення з полону надається із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини.

*Звільнення з військової служби
військовослужбовців базової військової служби*

262. Звільнення у запас військовослужбовців, які пройшли базову військову службу, здійснюється командиром (начальником) навчальної частини (центру) після закінчення встановлених строків військової служби, передбачених частиною першою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, визначених частиною другою статті 26 цього ж Закону.

263. Військовослужбовці базової військової служби, які підлягають звільненню в запас, але перебувають у відпустці для лікування у зв’язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), строк якої закінчується за п’ять днів до початку звільнення в запас, до місця військової служби не повертаються, а після погодження з командирами (начальниками) навчальних частин (центрів) звільняються в запас за наказом відповідних керівників територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки за місцем проведення відпустки. Про прийняте рішення повідомляються командири (начальники) навчальних частин (центрів), які надсилають до відповідних територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки необхідні документи для взяття на військовий облік звільнених у запас військовослужбовців.

Військовослужбовці, які вислужили встановлені строки базової військової служби і перебувають на лікуванні (обстеженні) у закладах охорони здоров’я в системі Міністерства оборони України, підлягають медичному огляду військово-лікарською комісією після закінчення лікування (обстеження). Звільнення цих осіб з базової військової служби здійснюється наказом начальника військово-лікувального закладу після погодження з командирами (начальниками) навчальних частин (центрів), в яких проходили службу військовослужбовці.

264. Військовослужбовці базової військової служби можуть бути звільнені з військової служби достроково відповідно до пунктів “б”, “в”, “г” частини другої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

265. Військовослужбовці базової військової служби, звільнені з військової служби, на день виключення зі списків особового складу військової частини повинні бути повністю забезпечені грошовим та належними їм видами матеріального забезпечення відповідно до законодавства.

266. Військовослужбовці базової військової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному одязі.

Порядок звільнення в запас військовослужбовців базової військової служби визначається Міністерством оборони України.

Військова служба за призовом осіб офіцерського складу

Загальні вимоги до проходження військової служби за призовом осіб офіцерського складу

267. На військову службу за призовом осіб офіцерського складу в разі потреби призиваються офіцери запасу за наказом Міністерства оборони України, в якому визначаються військово-облікові спеціальності, обсяги призову за ними і строки військової служби.

268. Початком проходження військової служби за призовом осіб офіцерського складу є день відправлення у військову частину з територіального центру комплектування та соціальної підтримки чи відповідного підрозділу розвідувального органу Міністерства оборони України.

269. Про призов громадян, призваних на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки чи відповідний підрозділ розвідувального органу Міністерства оборони України письмово інформують державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, в яких зазначені громадяни працюють, навчаються або зареєстровані як безробітні.

270. У разі потреби офіцери, які виступили встановлений строк військової служби за призовом, можуть бути відповідно до указу Президента України затримані на службі на строк до шести місяців.

Військові звання

271. Присвоєння військових звань, пониження у військових званнях та позбавлення військових звань офіцерів, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, здійснюється у порядку, встановленому пунктами 104, 128 — 131 цього Положення.

Призначення на посади та звільнення з посад

272. Офіцери, призвані на військову службу осіб офіцерського складу, призначаються на посади або направляються у розпорядження відповідних командирів (начальників), які мають право призначати їх на посади з підстав і в порядку, визначених цим Положенням.

Офіцери, призвані на військову службу осіб офіцерського складу, за наявності у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту вакантних посад із відповідною військово-обліковою спеціальністю за їх бажанням можуть бути прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу в порядку, визначеному цим Положенням.

Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації

273. Офіцери, призвані на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, направляються для їх підготовки на курси перепідготовки та підвищення кваліфікації (курси підвищення кваліфікації) до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

Звільнення з військової служби

274. Звільнення з військової служби офіцерів, які проходять військову службу за призовом, здійснюється на підставах, передбачених частиною третьою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, в порядку, визначеному цим Положенням. Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки не пізніше наступного (робочого) дня після взяття на військовий облік громадян, звільнених з військової служби, письмово інформують державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, в яких до призову на військову службу ці громадяни працювали або навчались, про підставу звільнення з військової служби, строк військової служби, що зараховується до страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, стажу державної служби, а також про день взяття їх на облік.

275. Офіцери, які проходять військову службу за призовом, у разі звільнення з військової служби за їх бажанням можуть не направлятися на медичний огляд військово-лікарською комісією.

Особливості виконання військового обов’язку в запасі

Військові звання запасу

276. Військове звання рекрут запасу присвоюється керівниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки одночасно з прийняттям осіб, які не проходили військову службу, на військовий облік військовозобов’язаних.

277. Військове звання солдат (матрос) запасу присвоюється керівниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки одночасно з прийняттям на військовий облік осіб, які були позбавлені військових звань під час проходження військової служби та служби у військовому резерві за вироком суду.

278. Військове звання молодшого лейтенанта запасу присвоюється:

1) військовозобов'язаним, які проходили військову службу і мають вищу освіту не нижче ступеня бакалавра за спеціальністю, спорідненою з відповідною військово-обліковою спеціальністю, за результатами атестування осіб до офіцерського складу, які перебувають у запасі, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

2) військовозобов'язаним, які не проходили військову службу, і жінкам, якщо вони мають вищу освіту ступеня магістра (чи прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України "Про вищу освіту") за спеціальністю, спорідненою з відповідною військово-обліковою спеціальністю, за результатами атестування осіб до офіцерського складу, які перебувають у запасі, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності за переліком військово-облікових спеціальностей, який визначається Міністерством оборони України;

3) громадянам, які мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, склали встановлені іспити та атестовані до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу.

279. Строк вислуги у військових званнях для військовозобов'язаних, які перебувають у запасі, не встановлюється. Чергові військові звання в запасі таким військовозобов'язаним не присвоюються, крім випадку, зазначеного у пункті 278 цього Положення.

Направлення військовозобов'язаних та резервістів до військових формувань

280. Відбір військовозобов'язаних та резервістів для направлення до військових формувань здійснюється іншими військовими формуваннями.

Про результати такого відбору інші військові формування повідомляють територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, в якому перебуває на військовому обліку військовозобов'язаний (резервіст), та приймають таких військовозобов'язаних та резервістів на військову службу.

РОЗДІЛ III. ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ (КРІМ ЧАСУ МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ЧАСУ ВОЄННОГО СТАНУ, СТАНУ ВІЙНИ)

Особливості проходження військової служби
деякими категоріями військовослужбовців

281. В особливий період особи приймаються на військову службу за контрактом з урахуванням вимог, зазначених в частині третій статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

282. В особливий період контракт про проходження військової служби, крім випадків, зазначених у пункті 74 цього Положення, набирає чинності:

1) з дня укладення контракту, визначеного в наказі по особовому складу:

з військовослужбовцями, в яких в особливий період дія контракту продовжена понад установлений строк, у разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом після оголошення демобілізації;

з військовослужбовцями, в яких дія контракту продовжена понад установлений строк на час проведення мобілізації, в разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом;

з військовослужбовцями, які в особливий період були прийняті на військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, в разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом після оголошення демобілізації;

2) з дня видання наказу про прийняття на військову службу за контрактом:

з військовослужбовцями військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;

з військовослужбовцями військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;

за призовом осіб офіцерського складу.

283. В особливий період для потреб Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в комплектуванні окремих посад на військову службу за контрактом на строк, встановлений частиною другою

статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, за рішенням посадових осіб, до повноважень яких належить призначення на відповідні посади, можуть бути прийняті громадяни з числа військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров’я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, встановлених Міністерством оборони України).

284. З настанням особливого періоду підготовка проектів наказів Міністра оборони України по особовому складу про присвоєння військових звань офіцерського складу та призначення на посади (зарахування у розпорядження) випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти здійснюється у цих закладах, зазначені проекти наказів направляються до служби персоналу Міністерства оборони України у строки, визначені Міністерством оборони України.

285. Особи сержантського і старшинського складу військової служби за контрактом, які мають бойовий досвід, не мають вищої освіти та в умовах особливого періоду призначаються на посади офіцерського складу у випадку, визначеному цим Положенням, продовжують проходити військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу.

286. В особливий період продовження військової служби та дії контракту про проходження військової служби понад встановлені строки до строків, визначених частиною восьмою та дев’ятою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, оформлюється в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особливості проходження військової служби військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, а також військовослужбовців з числа засуджених осіб, які звільнені від відбування покарання з випробуванням

287. В особливий період військовослужбовці з числа осіб, які були прийняті на військову службу за контрактом під час мобілізації та/або під час воєнного стану (стану війни) на підставі, визначеній статтею 81¹

Кримінального кодексу України, судом умовно-достроково звільнені від відбування покарання, проходять військову службу з урахуванням вимог статей 21⁵ і 21⁶ Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

288. В особливий період для військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання зберігаються військові звання, присвоєні до прийняття на військову службу за контрактом.

Чергові військові звання таким військовослужбовцям під час проходження військової служби не присвоюються.

289. В особливий період призначення військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, на посади здійснюється з підстав, зазначених у пункті 150 цього Положення, виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин.

290. В особливий період військовослужбовці з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, можуть призначатися на нове місце військової служби у зв’язку із службовою необхідністю без їх згоди.

291. В особливий період військовослужбовцям із числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, надаються:

1) відпустки для лікування у зв’язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії, яка надається виключно за місцем перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров’я;

2) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин тривалістю не більше 10 календарних днів.

292. В особливий період щодо військовослужбовців із числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, проводиться лише періодичне оцінювання.

293. В особливий період військовослужбовці з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, звільняються з військової служби з підстав, визначених частиною сьомою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

294. Для доукомплектування особовим складом Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в особливий період на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період можуть бути призвані засуджені особи, які звільнені від відбування

покарання з випробуванням, крім тих, які засуджені за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, засуджені за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із зґвалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи засуджені за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152—156¹, 258—258⁶, частиною четвертою статті 286¹, статтею 348 Кримінального кодексу України, а також засуджені службові особи, які згідно з підпунктом 1 пункту 3 примітки до статті 368 Кримінального кодексу України займали особливо відповідальне становище.

За військовослужбовцями, які були засуджені, звільнені від відбування покарання з випробуванням та призвані на військову службу, зберігаються військові звання, які вони мали до призову на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Військовослужбовці, які були засуджені, звільнені від відбування покарання з випробуванням та призвані на військову службу, проходять військову службу виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин, порядок комплектування яких встановлюється Міністерством оборони України.

Чергові військові звання військовослужбовцям, які були засуджені, звільнені від відбування покарання з випробуванням та призвані на військову службу, під час проходження військової служби не присвоюються.

Особливості присвоєння військовослужбовцям військових звань

Строки вислуги та перебування у військовому званні

295. В особливий період для осіб рядового, сержантського і старшинського та офіцерського складу встановлюються тільки мінімальні строки вислуги у військових званнях відповідно до пунктів 106 — 108 цього Положення, при цьому максимальні строки вислуги у військових званнях не встановлюються.

296. В особливий період військове звання лейтенант запасу присвоюється курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, які проходили підготовку, в порядку, встановленому пунктом 113 цього Положення.

297. В особливий період для громадян, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу з одночасним присвоєнням військових звань у порядку переатестації, строки вислуги у військовому

званні обчислюються з дня підписання наказу про присвоєння їм військового звання у порядку переатестації.

Особливості призначення військовослужбовців на посади

298. Під час особливого періоду призначення військовослужбовців на нижчі посади, крім випадків, зазначених у підпункті 3 пункту 150 цього Положення, також може здійснюватися:

1) у зв'язку з призначенням на посади, передбаченими штатами воєнного часу;

2) у зв'язку зі звільненням осіб сержантського і старшинського складу з посад офіцерського складу.

299. Для доукомплектування Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в умовах особливого періоду військовослужбовці можуть призначатися на посади, передбачені штатами воєнного часу, за новою спеціальністю з урахуванням набутого досвіду.

300. Особи рядового складу, які мають бойовий досвід та не отримали підготовку відповідного рівня у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти, навчальних частинах (центрах) та у військових частинах, з урахуванням потреби доукомплектування Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в особливий період можуть призначатися на посади сержантського і старшинського складу, за якими штатами воєнного часу передбачено військове звання до старшого сержанта (головного старшини) включно, з одночасним присвоєнням первинного військового звання сержантського і старшинського складу та з подальшим направленням для підготовки у строки, які визначаються Міністерством оборони України.

Призначення таких військовослужбовців на посади сержантського і старшинського складу та присвоєння їм первинного військового звання сержантського і старшинського складу здійснюється наказами посадових осіб з урахуванням пунктів 18, 104 та 168 цього Положення.

301. За наявності потреби в офіцерах певної спеціальності особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, за призовом під час мобілізації, на особливий період, або за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра та пройшли базовий та фаховий курси професійної військової освіти і здобули тактичний рівень військової освіти, можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню

особами молодшого офіцерського складу. Призначення на посади молодшого офіцерського складу здійснюється Міністром оборони України з одночасним прийняттям їх на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та присвоєнням їм військового звання лейтенант. Підготовка та призначення на відповідні посади офіцерського складу таких військовослужбовців проводиться за умови, якщо їм до досягнення граничного віку перебування на військовій службі залишився строк, який є більшим за строк контракту про проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу.

302. Особи сержантського і старшинського складу, які мають бойовий досвід та не мають вищої освіти, з урахуванням потреби доукомплектування Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в умовах особливого періоду можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу. Призначення таких військовослужбовців здійснюється наказами посадових осіб відповідно до номенклатури посад на період до призначення на ці посади офіцерів та за умови, що їм не будуть підпорядковані офіцери. Особи сержантського і старшинського складу, які займають посади офіцерського складу, можуть бути звільнені із займаних посад і призначені на посади сержантського і старшинського складу.

303. Під час особливого періоду офіцери, які закінчили вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, а також військовослужбовці з числа атестованих до присвоєння первинного офіцерського звання протягом року можуть бути призначені на інші посади тільки у разі наявності потреби в доукомплектуванні в особливий період посад, передбачених штатами воєнного часу.

304. Військовослужбовці базової військової служби, а також військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, за призовом під час мобілізації, на особливий період можуть бути призначені на нову посаду у зв'язку із службовою необхідністю без їх згоди.

Особливості зарахування військовослужбовців у розпорядження

305. В особливий період зарахування військовослужбовців в розпорядження посадових осіб, які мають право на призначення на посади, для вирішення питання щодо подальшого їх службового використання, крім випадків, зазначених у пункті 32 цього Положення, допускається також в разі:

1) завершення навчання випускниками вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, якщо в особливий період вони не можуть бути призначені на вакантні посади;

2) отримання військовослужбовцем важкої травми або перебування безперервно понад одного місяця на лікуванні (реабілітації) в закладах охорони здоров'я, зокрема, іноземних держав, у тому числі санаторно-курортних закладах для продовження лікування згідно з постановою військово-лікарської комісії після стаціонарного лікування в госпіталі, та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), – до їх повернення;

3) захоплення в полон або заручниками, а також інтернування в нейтральні держави, безвісної відсутності – до визнання їх судом безвісно відсутніми або оголошення померлими, або зникнення їх безвісти за особливих обставин – до їх повернення.

Особливості тимчасового виконання обов'язків військовослужбовцями

306. В особливий період для тимчасового виконання обов'язків за вакантними і невакантними посадами, за якими штатами воєнного часу передбачені штатно-посадові категорії сержантського і старшинського складу до старшого сержанта (головного старшини) включно, можуть призначатися особи рядового складу.

Особливості направлення за кордон військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та військову службу за призовом із числа резервістів, в особливий період

307. В особливий період відбір і направлення за кордон військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та військову службу за призовом із числа резервістів, здійснюється у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особливості надання військовослужбовцям відпусток

308. В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до дати прийняття рішення про демобілізацію військовослужбовцям надаються відпустки відповідно до пунктів 17, 19

статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

309. В особливий період військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти та слухачів (очної форми здобуття освіти), надаються:

1) щорічні основні відпустки;

2) соціальні відпустки:

відпустка у зв’язку з вагітністю та пологами — військовослужбовцям-жінкам;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку — військовослужбовцям (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, — одному з них за їх рішенням);

одноразова відпустка при народженні дитини;

3) відпустки для лікування у зв’язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

4) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

5) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

6) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку.

310. В особливий період військовослужбовцям, які проходять базову військову службу, надаються:

1) відпустки для лікування у зв’язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

2) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

3) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

4) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку.

311. В особливий період курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти та слухачам (очної форми здобуття освіти) надаються:

1) щорічні канікулярні відпустки;

2) соціальні відпустки:

відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами — військовослужбовцям-жінкам;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку — військовослужбовцям (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, — одному з них за їх рішенням);

одноразова відпустка при народженні дитини;

3) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

4) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

5) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

б) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку.

В особливий період, у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, щорічна основна відпустка військовослужбовцям, які закінчили навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, а також закладах фахової передвищої військової освіти, надається за новим місцем проходження військової служби.

312. Військовослужбовці, які згідно з висновком (постановою) військово-лікарської комісії мають право на відпустку для лікування у зв'язку з хворобою або відпустку для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), за їх рапортами направляються до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання переданих з військової частини документів щодо надання такої відпустки.

Військовослужбовці також мають право особисто подавати документи для оформлення зазначеної відпустки.

Порядок направлення військовослужбовців до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання документів з військової частини щодо надання відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або відпустки для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) та оформлення такої відпустки встановлюється Міністерством оборони України.

Оцінювання військовослужбовців

313. В особливий період оцінювання військовослужбовців передбачає проведення щорічного та/або періодичного оцінювання у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особливості звільнення військовослужбовців з військової служби

314. Під час особливого періоду звільняються з військової служби на підставі:

частини другої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” — військовослужбовці, які проходять базову військову службу;

частини третьої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” — військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу;

пункту 1 частини четвертої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” — військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;

пункту 2 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” — військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом;

пункту 2 частини шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” — військовослужбовці, які проходять кадрову військову службу.

315. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, набувають право на звільнення з військової служби на підставах, передбачених підпунктами “й” або “к” пункту 2 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Військовослужбовці, які на час набуття права на звільнення зі служби виконують завдання в інтересах оборони України під час особливого

періоду, беруть безпосередню участь у веденні воєнних (бойових) дій, зокрема на території проведення антитерористичної операції (операції об'єднаних сил), а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії держави, що формально чи фактично є учасником воєнних дій проти України, звільняються з військової служби протягом трьох місяців з дня завершення виконання таких завдань.

316. В особливий період військовослужбовці, які досягли граничного віку перебування на військовій службі (запасі), підлягають звільненню з військової служби у відставку.

317. В особливий період військовослужбовці, крім військовослужбовців, зазначених у пункті 225 цього Положення, за їх бажанням можуть не направлятися на медичний огляд військово-лікарською комісією в разі звільнення:

з військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;

з військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.

318. Військовослужбовці, які згідно з висновком (постановою) військово-лікарської комісії визнані непридатними за станом здоров'я до військової служби та підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я можуть направлятися до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання переданих з військової частини документів щодо звільнення з військової служби.

Військовослужбовці також мають право особисто подавати документи для оформлення звільнення з військової служби.

Порядок направлення військовослужбовців до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання з військової частини документів щодо звільнення з військової служби та оформлення звільнення встановлюється Міністерством оборони України.

319. В особливий період у разі припинення (розірвання) контракту про навчання у випадках, передбачених пунктом 91 цього Положення, військовослужбовці звільняються з військової служби з підстав передбачених підпунктами “б”, “г” чи “г” пункту 2 частини п'ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”.

У разі звільнення з військової служби з підстав, передбачених підпунктами “д”, “е”, “ж” чи “з” пункту 2 частини п'ятої статті 26 Закону

України “Про військовий обов’язок і військову службу”, курсанти відшкодовують витрати, пов’язані з їх утриманням у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти відповідно до порядку і умов, установлених Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється у судовому порядку.

Особливості направлення військовослужбовців для проходження
військової служби до Збройних Сил України/Державної спеціальної
служби транспорту з інших військових формувань

320. В особливий період, у разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад у Збройних Силах України/Державній спеціальній служби транспорту керівники інших військових формувань письмово повідомляються про основні характеристики військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття зазначених посад.

РОЗДІЛ IV.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ (СТАНУ ВІЙНИ)

Особливості проходження військової служби
деякими категоріями військовослужбовців

321. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) призов громадян на військову службу здійснюють:

військовозобов’язаних та резервістів (крім резервістів, які уклали контракти на проходження служби у військовому резерві) – районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки;

військовозобов’язаних та резервістів, які добровільно виявили бажання проходити військову службу в обраній ними військовій частині, – командири (начальники) військових частин або районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки;

військовозобов’язані та резервісти, які виявили бажання проходити військову службу під час мобілізації у вибраній ними військовій частині, призиваються на військову службу під час мобілізації, на особливий період на підставі власноруч написаної заяви на ім’я командира (начальника) військової частини.

322. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) продовження військової служби та дії контракту про проходження військової служби

понад встановлені строки до строків, визначених частиною восьмою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” визначається в порядку, встановленому Міністерством оборони України.

323 Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) перший контракт з військовослужбовцями, які приймаються на військову службу за контрактом, укладається на час до оголошення рішення про демобілізацію або на строки, визначені частиною другою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” з урахуванням вимог частини третьої цієї статті, та оформлюється наказами по особовому складу.

324. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для потреб Збройних Сил України на військову службу за контрактом можуть бути прийняті особи віком від 60 років, які визнані військово-лікарською комісією придатними за станом здоров’я для проходження військової служби.

Особи, зазначені в абзаці першому цього пункту, можуть бути прийняті на військову службу виключно у період дії воєнного стану (стану війни) за їх зверненнями до територіального центру комплектування та соціальної підтримки та на підставі листа (письмової згоди) від командира (начальника) військової частини.

Для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу зазначені в абзаці першому цього пункту, лист (письмова згода) командира (начальника) військової частини на укладення контракту з такими особами надається виключно після погодження кандидата Генеральним штабом Збройних Сил України.

Порядок погодження кандидатів для прийняття на військову службу за контрактом осіб зазначених в абзаці першому цього пункту, а також перелік документів, необхідних для їх розгляду, визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України.

Перший контракт про проходження військової служби укладається з особами віком від 60 років, які у період дії воєнного стану (стану війни) відповідно до частини десятої статті 20 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” приймаються на військову службу за контрактом, – строком на один рік.

Строк проходження військової служби для осіб віком від 60 років у період дії воєнного стану (стану війни) може бути продовжено за новим контрактом у випадку, визначеному абзацом сьомим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, на один рік.

325. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) контракт про проходження військової служби набирає чинності:

1) з дня укладення контракту, визначеного в наказі по особовому складу:

з військовослужбовцями, щодо яких під час воєнного стану (стану війни) дія контракту продовжена понад установлений строк у разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом після оголошення демобілізації;

з військовослужбовцями, щодо яких дія контракту продовжена понад установлений строк на час проведення мобілізації в разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом;

з військовослужбовцями, які в особливий період були прийняті на військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, в разі продовження військової служби за другим (наступним) контрактом після оголошення демобілізації;

2) з дня видання наказу про прийняття на військову службу за контрактом з військовослужбовцями військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період та військовослужбовцями військової служби за призовом із числа резервістів в особливий період.

326. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для потреб Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту в комплектуванні окремих посад на військову службу за контрактом на строк, встановлений частиною другою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, за рішенням посадових осіб, до повноважень яких належить призначення на відповідні посади, перелік яких встановлюється Міністерством оборони України, можуть бути прийняті громадяни з числа військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров’я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, встановлених Міністерством оборони України).

327. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) у разі припинення (розірвання) контракту про навчання у випадках, передбачених пунктом 91 цього Положення, військовослужбовці звільняються з військової служби з підстав, передбачених підпунктами “б” чи “г” пункту 3 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

У разі звільнення з військової служби з підстави, передбаченої підпунктом “в” пункту 3 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, такі військовослужбовці відшкодовують витрати, пов’язані з їх утриманням у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти, відповідно до порядку і умов, встановлених Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється у судовому порядку.

Військовослужбовці, які не підлягають звільненню з підстав, зазначених в абзаці першому цього пункту, та відраховані з навчання, направляються, як правило, до тих військових частин, з яких вони прибули на навчання для подальшого проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) у разі встановлення у період випробування невідповідності військовослужбовців вимогам проходження військової служби за контрактом, такий контракт розривається достроково, а такі військовослужбовці направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту або звільняються з військової служби відповідно до пункту 3 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

328. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) підготовка проектів наказів Міністра оборони України по особовому складу про присвоєння військових звань офіцерського складу та призначення на посади (зарахування у розпорядження) випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти здійснюється у цих закладах, зазначені проекти наказів направляються до служби персоналу Міністерства оборони України у строки, визначені Міністерством оборони України.

329. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) особи сержантського і старшинського складу військової служби за контрактом, які мають бойовий досвід та не мають вищої освіти, призначаються на посади офіцерського складу у випадку, визначеному цим Положенням,

продовжують проходити військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу.

Також під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) наказами по стройовій частині оформлюється продовження військової служби та дії контракту понад встановлені строки до термінів, визначених частиною дев'ятою статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”

330. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, можуть бути направлені за кордон у складі військових підрозділів або індивідуально на навчання (для підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації) та в інших цілях, передбачених законами.

331. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військова служба для військовослужбовців, які самовільно залишили військові частини або місця служби чи дезертирували, не призупиняється.

Військовослужбовцям, які під час воєнного стану (стану війни) самовільно залишили військові частини або місця проходження служби чи дезертирували і не повернулися до військових частин (місць проходження військової служби) до моменту припинення чи скасування воєнного стану (стану війни), військова служба призупиняється в порядку, встановленому Законом України “Про військовий обов’язок і військову службу”, з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану.

Військовослужбовцям, які під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) самовільно залишили військові частини або місця проходження служби чи дезертирували із Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту та інших військових формувань, період з дня самовільного залишення військової частини (місця проходження військової служби) або вчинення дезертирства до дня повернення до виконання військового обов’язку не зараховується до строку військової служби, вислуги у військовому званні та до вислуги років для виплати надбавки за вислугу років і призначення пенсії. Таким військовослужбовцям упродовж цього періоду виплата грошового, здійснення продовольчого, речового, інших видів забезпечення та поширення на них пільг і соціальних гарантій, встановлених законодавством для військовослужбовців, не здійснюються.

Особливості проходження військової служби військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, а також військовослужбовців з числа засуджених осіб, які звільнені від відбування покарання з випробуванням

332. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) на військову службу за контрактом можуть прийматися особи, які під час мобілізації та воєнного стану на підставі, визначеній статтею 81¹ Кримінального кодексу України, судом умовно-достроково звільнені від відбування покарання для проходження військової служби відповідно до статті 21⁵ Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу” строком до закінчення особливого періоду.

Такі військовослужбовці проходять військову службу виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин, порядок комплектування яких встановлюється Міністерством оборони України.

333. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання та які не мали військових звань до прийняття на військову службу за контрактом, під час призначення на посади рядового складу присвоюється військове звання солдат (матрос). За іншими військовослужбовцями з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, зберігаються військові звання, присвоєні до прийняття на військову службу за контрактом.

Чергові військові звання таким військовослужбовцям під час проходження військової служби не присвоюються.

334. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) перший контракт про проходження військової служби з особами, які під час мобілізації та дії воєнного стану на підставі статті 81¹ Кримінального кодексу України судом умовно-достроково звільнені від відбування покарання, укладається строком до закінчення особливого періоду. Такі особи приймаються на військову службу за контрактом відповідно до статті 21⁵ Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

335. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) перший контракт про проходження військової служби з військовослужбовцями з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, набирає чинності з дня видання наказу про прийняття на військову службу за контрактом.

336. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) призначення військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, на посади здійснюється з підстав, зазначених у

пункті 150 цього Положення, виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин.

337. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, можуть призначатися на нове місце військової служби у зв'язку із службовою необхідністю без їх згоди.

338. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для доукомплектування особовим складом Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період можуть бути призвані засуджені особи, які звільнені від відбування покарання з випробуванням, крім тих, які засуджені за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, засуджені за вчинення умисного вбивства двох або більше осіб або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєднаного із звалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи засуджені за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152—156¹, 258—258⁶, частиною четвертою статті 286¹, статтею 348 Кримінального кодексу України, а також засуджені службові особи, які згідно з підпунктом 1 пункту 3 примітки до статті 368 Кримінального кодексу України займали особливо відповідальне становище.

339. За військовослужбовцями, зазначеними у пункті 337 цього Положення, зберігаються військові звання, які вони мали до призову на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Такі військовослужбовці проходять військову службу виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин, порядок комплектування яких встановлюється Міністерством оборони України.

Чергові військові звання зазначеній категорії військовослужбовців під час проходження військової служби не присвоюються.

340. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям із числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, надаються:

1) відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії, яка надається виключно за місцем перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я;

2) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин тривалістю не більше 10 календарних днів.

341. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці із числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, звільняються з військової служби з підстав, визначених частиною сьомою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Особливості присвоєння військових звань

Строки вислуги та перебування у військовому званні

342. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для осіб сержантського, старшинського та офіцерського складу, які проходять військову службу у військових частинах бойового складу, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, перелік яких визначається Генеральним штабом Збройних Сил України, встановлюються такі строки вислуги у військовому званні:

молодшого та старшого сержантського і старшинського складу, молодшого офіцерського складу — 1 рік;

вищого сержантського і старшинського складу, старшого офіцерського складу — 2 роки.

Для рядового складу мінімальний строк вислуги у військовому званні не встановлюється.

Для інших військовослужбовців строки вислуги у військовому званні визначаються пунктом 295 (без встановлення максимальних строків вислуги у військовому званні) цього Положення.

Положення абзаців другого, третього цього пункту застосовуються також для військовослужбовців:

які проходять військову службу у військових частинах, що не належать до бойового складу, та не менше трьох місяців виконують/виконували бойові (спеціальні) завдання у військових частинах бойового складу, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, до яких їх було відряджено;

які у період дії воєнного стану проходили військову службу у військових частинах бойового складу, задіяних до ведення воєнних (бойових) дій, або були відряджені до таких військових частин для виконання бойових (спеціальних) завдань, та визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров’я або придатними до військової служби в інших військових частинах (установах, закладах, територіальних центрах комплектування та

соціальної підтримки, підрозділах забезпечення тощо) за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, та переведені до інших військових частин або повернуті з відрядження до своїх військових частин.

343. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) та до дня і часу його припинення обов'язковий строк вислуги в попередньому військовому званні для дострокового присвоєння чергового війського звання вперше не встановлюється.

344. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) заохочення у виді дострокового присвоєння чергового війського звання військовослужбовцям (крім військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання) до капітана (капітан-лейтенанта) включно може бути застосовано вдруге у межах складу військовослужбовців, визначеного частиною першою статті 5 Закону України “Про військовий обов'язок і військову службу”, та не раніше ніж через шість місяців з дня присвоєння попереднього (дострокового) війського звання.

345. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям сержантського і старшинського складу, призначеним на посади офіцерського складу, військове звання лейтенанта присвоюється командирами корпусів, командувачами військ оперативних командувань, командувачами повітряних командувань, начальником Військової служби правопорядку у Збройних Силах України — начальником Головного управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України і посадовими особами, які відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України прирівняні до них, а також командувачами окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, видів Збройних Сил України, начальником Генерального штабу Збройних Сил України, Головою Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, керівником служби персоналу Міністерства оборони України.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям рядового, сержантського і старшинського складу, призначеним або з одночасним призначенням на посади офіцерського складу первинне військове звання офіцерського складу присвоюється командирами корпусів, посадовими особами, які мають рівні з ними права та вищі.

346. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) присвоюються військові звання:

- 1) лейтенанта:

військовослужбовцям, які закінчили у цей період вищий військовий навчальний заклад, військовий навчальний підрозділ закладу вищої освіти за скороченими строками навчання;

військовослужбовцям рядового складу, сержантського та старшинського складу, які під час дії воєнного стану проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період або військову службу за контрактом, та які:

мають вищу освіту ступеня магістра медичного або фармацевтичного спрямування чи прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту медичного або фармацевтичного спрямування та сертифікат лікаря-спеціаліста або фармацевта-спеціаліста, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за медичними або фармацевтичними напрямками діяльності з урахуванням потреби в офіцерах відповідних спеціальностей, з подальшим проходженням військової підготовки за програмою підготовки офіцерів медичної служби тактичного рівня (у разі якщо такі особи не проходили військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби);

мають вищу освіту ступеня магістра за спеціальністю “Психологія” або прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту за спеціальністю “Психологія”, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за психологічними напрямками діяльності з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

мають вищу освіту ступеня магістра за спеціальностями “Технології медичної діагностики та лікування” (спеціалізація “Протезування-ортезування”), “Терапія та реабілітація”, “Біомедична інженерія” (освітня програма з технологій протезно-ортопедичних виробів) чи прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту за зазначеними спеціальностями або мають вищу освіту та пройшли післядипломне навчання на циклах спеціалізації “Ерготерапія”, “Протезування-ортезування”, “Терапія мови і мовлення”, “Фізична терапія”, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за реабілітаційними (у тому числі з протезування-ортезування, надання медичних виробів, забезпечення допоміжними засобами реабілітації) напрямками діяльності з урахуванням потреби в офіцерах відповідних спеціальностей;

особам сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають вищу освіту, пройшли (у разі потреби) курс професійної військової освіти за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, у тому числі тим, які проходять службу у військовому резерві, з одночасним прийняттям на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та призначенням на посади з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

особам сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, не менше трьох місяців брали безпосередню участь у воєнних (бойових) діях та не менше трьох місяців успішно виконують службові обов'язки на посадах осіб офіцерського складу, перелік яких визначається відповідно Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво іншими військовими формуваннями, з одночасним прийняттям їх на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

2) молодшого лейтенанта запасу:

громадянам, які:

мають вищу освіту ступеня магістра медичного або фармацевтичного спрямування чи прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту медичного або фармацевтичного спрямування та сертифікат лікаря-спеціаліста або фармацевта-спеціаліста, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за медичними або фармацевтичними напрямами діяльності з урахуванням потреби в офіцерах відповідних спеціальностей, з подальшим проходженням військової підготовки за програмою підготовки офіцерів медичної служби тактичного рівня (у разі якщо такі особи не проходили військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби);

мають вищу освіту ступеня магістра за спеціальністю “Психологія” або прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту за спеціальністю “Психологія”, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за психологічними напрямами діяльності з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

мають вищу освіту ступеня магістра за спеціальностями “Технології медичної діагностики та лікування” (спеціалізація “Протезування-ортезування”), “Терапія та реабілітація”, “Біомедична інженерія” (освітня програма з технологій протезно-ортопедичних виробів) чи прирівняну до неї згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу XV Закону України “Про вищу освіту” вищу освіту за зазначеними спеціальностями або мають вищу освіту та пройшли післядипломне навчання на циклах спеціалізації “Ерготерапія”, “Протезування-ортезування”, “Терапія мови і мовлення”, “Фізична терапія”, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з одночасним призначенням на посади офіцерського складу за реабілітаційними (у тому числі з протезування-ортезування, надання медичних виробів, забезпечення допоміжними засобами реабілітації) напрямками діяльності з урахуванням потреби в офіцерах відповідних спеціальностей.

347. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для громадян, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу з одночасним присвоєнням військових звань за результатами атестації, строки вислуги у військовому званні обчислюються з дня підписання наказу про присвоєння їм спеціального звання (класного чину), яке вони мали до переатестації.

Особливості призначення військовослужбовців на посади

348. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) для доукомплектування Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту військовослужбовці можуть призначатися на посади, передбачені штатами воєнного часу, за новою спеціальністю з урахуванням набутого досвіду.

349. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) призначення військовослужбовців на нижчі посади, крім випадків, зазначених у підпункті 3 пункту 150 цього Положення, також може здійснюватися:

1) у зв'язку з призначенням на посади, передбаченими штатами воєнного часу;

2) у зв'язку зі звільненням осіб сержантського і старшинського складу з посад офіцерського складу.

350. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) особи рядового складу, які мають бойовий досвід та не отримали підготовку відповідного рівня у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти,

військових частинах та навчальних частинах (центрах), з урахуванням потреби доукомплектування Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту можуть призначатися на посади сержантського і старшинського складу, за якими штатами воєнного часу передбачено військове звання до старшого сержанта (головного старшини) включно, з урахуванням пункту 300 цього Положення.

351. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) призначення на посади військовослужбовців, які визнані військово-лікарськими комісіями придатними до військової служби за станом здоров'я у військових частинах забезпечення, територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти та закладах фахової передвищої військової освіти, військових закладах професійної освіти, навчальних центрах, закладах (установах), медичних підрозділах, підрозділах логістики, зв'язку, оперативного забезпечення, охорони, за письмовою згодою таких військовослужбовців та за клопотанням командира (начальника) здійснюється посадовими особами відповідно до номенклатури посад без врахування постанови військово-лікарської комісії.

352. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) за потреби в офіцерах певної спеціальності особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, за призовом під час мобілізації, на особливий період, або за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра та пройшли базовий та фаховий курси професійної військової освіти і здобули тактичний рівень військової освіти, можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу.

Призначення на посади молодшого офіцерського складу з одночасним прийняттям таких військовослужбовців на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та присвоєнням їм військового звання лейтенант випускників вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти здійснюється Міністром оборони України.

Підготовка та призначення на відповідні посади офіцерського складу таких військовослужбовців проводиться за умови, якщо їм до досягнення граничного віку перебування на військовій службі залишився строк, який є більшим за строк контракту про проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу.

353. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) особи сержантського і старшинського складу, які мають бойовий досвід та не

мають вищої освіти, з урахуванням потреби доукомплектування Збройних Сил України в умовах особливого періоду можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу. Призначення таких військовослужбовців здійснюється посадовими особами відповідно до номенклатури посад на період до призначення на ці посади офіцерів та за умови, що їм не будуть підпорядковані офіцери. Особи сержантського і старшинського складу, які займають посади офіцерського складу, можуть бути звільнені із займаних посад і призначені на посади сержантського і старшинського складу.

354. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) особи сержантського і старшинського складу, які були прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та яким військове звання було присвоєно відповідно до підпункту 2 пункту 346 цього Положення:

не пізніше шести місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану повинні пройти курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності;

не пізніше п'яти років з дня припинення чи скасування воєнного стану повинні здобути освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра.

У разі невиконання цих вимог військовослужбовці, зазначені в абзаці першому цього пункту, звільняються з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем.

355. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) офіцери-випускники вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також військовослужбовці з числа атестованих до присвоєння первинного офіцерського звання протягом року можуть бути призначені на інші посади тільки у випадку потреби доукомплектування в особливий період посад, передбачених штатами воєнного часу.

356. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, за призовом під час мобілізації, на особливий період, можуть призначатися на нову посаду у зв'язку із службовою необхідністю без їх згоди.

357. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) не допускається призначення, осіб, які мають зазначену в абзацах 3 – 6 підпункту 1 та абзацах 2 – 5 підпункту 2 пункту 346 цього Положення вищу освіту (крім випадків, коли таке призначення відбувається за власним бажанням), на військові посади:

безпосередньо не пов'язані з наданням медичної, фармацевтичної, реабілітаційної допомоги (медичною службою);

для зайняття яких вимагається нижчий, ніж наявний у особи, ступінь вищої освіти та кваліфікації.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці з числа громадян, які призначені на посади до військових частин у порядку, визначеному абзацом шостим частини третьої статті 23 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, призначаються на інші посади не раніше, ніж через шість місяців після заміщення посад, на які вони були призначенні після прибуття до зазначених військових частин, крім випадків, коли це призначення відбувається за власним бажанням військовослужбовців.

Особливості зарахування військовослужбовців у розпорядження посадових осіб, які мають право призначення на посади

358. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) зарахування військовослужбовців в розпорядження посадових осіб, які мають право на призначення на посади, для вирішення питання щодо їх подальшого проходження служби допускається також у разі:

1) завершення навчання випускниками вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, якщо під час воєнного стану (стану війни) вони не можуть бути-призначені на вакантні посади;

2) отримання військовослужбовцем важкої травми або перебування безперервно понад одного місяця на лікуванні (реабілітації) в закладах охорони здоров’я, зокрема, іноземних держав, у тому числі санаторно-курортних закладах для продовження лікування згідно з постановою військово-лікарської комісії після стаціонарного лікування в госпіталі, та у відпустці для лікування у зв’язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), – до їх повернення;

3) захоплення в полон або заручниками, а також інтернування в нейтральні держави, безвісної відсутності – до визнання їх судом безвісно відсутніми або оголошення померлими, або зникнення їх безвісти за особливих обставин – до їх повернення.

359. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці звільняються з посад та зараховуються в розпорядження посадових осіб наказами командувачів військ оперативних командувань, командувачів повітряних командувань, командирів корпусів, начальників регіональних органів військового управління Сил

територіальної оборони Збройних Сил України та прирівняних до них і вище посадових осіб відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Особливості прибуття військовослужбовців інших військових формувань до Збройних Сил України та направлення військовослужбовців Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту до інших військових формувань

360. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) направлення військовослужбовців зі Збройних Сил України до інших військових формувань, з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України здійснюється за їх згодою та оформляється наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України, наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України:

У разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту керівники інших військових формувань письмово повідомляються, під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) – військові звання, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності), займані посади військовослужбовців, які розглядаються кандидатами для направлення до Збройних Сил України/Державній спеціальній службі транспорту. Інформація про основні характеристики військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття вакантних посад у Збройних Силах України/Державній спеціальній службі транспорту (військові звання, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності), займані посади військовослужбовців, які розглядаються кандидатами для направлення до Збройних Сил України) оформлюються запитом:

керівника служби персоналу Міністерства оборони України – стосовно кандидатів для заміщення зазначених посад апарату Міністерства оборони України та частин безпосереднього підпорядкування Міністерству оборони України;

начальника Генерального штабу Збройних Сил України – стосовно кандидатів для заміщення зазначених посад у Збройних Силах України.

361. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) у разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад в інших військових формуваннях, керівники цих військових формувань, письмово повідомляють Міністерство оборони України про військові звання, прізвища, ім'я та по батькові (за наявності), займані посади військовослужбовців, які розглядаються кандидатами для направлення до відповідних військових формувань.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) прийняття військовослужбовців з інших військових формувань до Збройних Сил України/Державної спеціальної служби транспорту із зарахуванням до списків особового складу Збройних Сил України оформляється: на осіб офіцерського складу – наказами Міністра оборони України; на осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу – наказами Головнокомандувача Збройних Сил України, наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) таке прийняття оформлюється наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України, наказами керівника служби персоналу Міністерства оборони України.

362. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) направлення осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу зі Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту здійснюється наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України або керівника служби персоналу Міністерства оборони України.

Особливості тимчасового виконання обов'язків військовослужбовцями

363. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) тимчасове виконання обов'язків за вакантними і невакантними посадами, за якими штатами воєнного часу передбачені штатно-посадові категорії сержантського і старшинського складу до старшого сержанта (головного старшини) включно, може бути покладено на осіб рядового складу.

Особливості направлення за кордон військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та військову службу за призовом осіб із числа резервістів, в особливий період

364. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період (крім осіб, які раніше були звільнені від відбування покарання з випробуванням) та військову службу за призовом осіб із числа резервістів, можуть бути направлені у складі військових підрозділів або самостійно на навчання (для підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації) за кордоном та в інших цілях, передбачених законодавством.

Особливості надання військовослужбовцям відпусток

365. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям надаються відпустки відповідно до пунктів 18, 19 статті 10¹ Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

366. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, військовослужбовців з числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання, курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти та слухачів (очної форми здобуття освіти), надаються:

1) частина щорічної основної відпустки військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, надається частина щорічної основної відпустки загальною тривалістю не більше 30 календарних днів. Щорічна основна відпустка, надається частинами протягом календарного року, за умови що основна безперервна її частина становитиме не менше 15 календарних днів та одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців відповідного підрозділу. Надання основної безперервної частини щорічної основної відпустки тривалістю 15 календарних днів є обов’язковим. Така відпустка може не надаватися виключно за бажанням військовослужбовця;

2) соціальні відпустки:

відпустка у зв’язку з вагітністю та пологами — військовослужбовцям-жінкам;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку — військовослужбовцям (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, — одному з них за їх бажанням);

3) відпустки для лікування у зв’язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

4) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

5) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку;

6) додаткова відпустка, визначена Законом України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”;

7) відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів (з дозволу командира (начальника) військової частини);

8) відпустка у зв'язку з навчанням (військовослужбовцям віком від 18 до 25 років, які не мають вищої освіти та які навчаються у закладах вищої або фахової передвищої освіти для здобуття відповідного рівня освіти) визначена статтею 15 Закону України "Про відпустки";

367. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовцям, які проходять базову військову службу, надаються:

1) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

2) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

3) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

4) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку.

368. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти, слухачам (очної форми здобуття освіти), надаються:

1) щорічні канікулярні відпустки;

2) соціальні відпустки:

відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами — військовослужбовцям-жінкам;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку — військовослужбовцям (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, — одному з них за їх рішенням);

3) відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або після поранення (контузії, травми або каліцтва) на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

4) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин;

6) додаткова відпустка військовослужбовцям після їх звільнення з

полону із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини;

5) додаткова відпустка за знищену ворожу техніку.

Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) щорічна основна відпустка військовослужбовцям, які закінчили навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, а також закладах фахової передвищої військової освіти, надається за новим місцем проходження військової служби.

Оцінювання військовослужбовців

369. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці підлягають тільки періодичному оцінюванню у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Особливості звільнення військовослужбовців з військової служби

370. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці звільняються з військової служби з підстав, визначених:

частиною другою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, — військовослужбовці, які проходять базову військову службу;

частиною третьою (крім пункту “а”) статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, — військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу;

пунктом 2 частини четвертої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, — військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період;

пунктом 3 частини п’ятої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, — військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом;

пунктом 3 частини шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, — військовослужбовці, які проходять кадрову військову службу.

371. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, які досягли граничного віку перебування на військовій службі (запасі), підлягають звільненню з військової служби у відставку.

372. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, крім військовослужбовців, зазначених у пункті 233 цього Положення, за їх бажанням можуть не направлятися на медичний огляд військово-лікарською комісією в разі звільнення:

з військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;

з військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.

373. Під час мобілізації та воєнного стану (стану війни) військовослужбовці, які визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку, підлягають звільненню у відставку за станом здоров'я, а визнані непридатними до військової служби з переоглядом через 6 — 12 місяців — звільненню в запас за станом здоров'я із зазначенням у наказі про звільнення, що ці особи підлягають повторному медичному огляду після закінчення відповідного строку.

Військовослужбовці, які згідно з висновком (постановою) військово-лікарської комісії визнані непридатними за станом здоров'я до військової служби та підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я можуть направлятися до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання переданих з військової частини документів щодо звільнення з військової служби.

Військовослужбовці також мають право особисто подавати документи для оформлення звільнення з військової служби.

Порядок направлення військовослужбовців до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки для отримання з військової частини документів щодо звільнення з військової служби та оформлення звільнення встановлюється Міністерством оборони України.

Керівник Офісу

Президента України